

DESETI SEPTEMBER - DAN JUGOSLOVANSKE VOJNE MORNARICE

Naše pomorske sile so se okrepile

Razgovor s komandantom vojne mornarice vice-admiralom Mate Jerkovičem

Split, 8. september
V nevezanem razgovoru z vice-admiralom Mate Jerkovičem o bližnjih manevrih naših kopenskih sil in letalstva smo se zanimali, ali bodo kmalu pomorski manevri.

Komandant Jugoslovanske vojne mornarice nam je dejal, da so bili takšni manevri ob sodelovanju letalstva poletju 1951. Zelo dobro so uspeli in med drugim so pokazali na vrsto vprašanj, ki jih je bilo treba rešiti v Jugoslovanski vojni mornarici. Izkušnje s teh manevrov so še vedno osnova vsakdanjega dela pri graditvi JVM.

Sodim, da bo čez leto ali dve treba izvesti znova kombinirane manevre, toda še v večjem obsegu kot 1951, na katerih bi razen ladjevja, obalne obrambe in letalstva vsekar morale sodelovati tudi kopenske sile, nam je dejal tovariš Jerkovič. »Ladijski manevri zahtevajo ogromne gnotne in finančne izdatke. Razen tega so zahtevni in jih je težko izvajati. Zato so potrebne vsestranske, dolgotrajne in temeljite priprave. Zaradi vseh teh razlogov ni potrebno, niti možno, da bi imeli vsako leto večje manevre.«

»Ali je morda kaj novega v JVM, ki bi zanimalo naše bralce?«

»Seveda so. Zaradi požrtvovalnosti delovnih ljudi širom naše države je Jugoslovanska vojna mornarica v preteklem letu napravila še en velik korak naprej. V preteklem letu so iz naših ladjedelnic prišle desetine in desetine vojnih ladij raznih tipov, ki so bile izročene pripadnikom Jugoslovanske vojne mornarice. Zaključuje se gradnja naših vojnih ladij, ki bodo imele takšno tonažo, oborožitev in opremo, kakršne doslej še nismo imeli. Na svobodnih mejah našega morja bdijo nove baterije obalskih topov raznih kalibrov, okrepili smo se z novimi množičnimi sredstvi podmorniškega in protipodmorniškega, minkskega in protiminskoga, torpednega in protitorpednega izvidništva, opazovanja, preprečevanja in borbe. Zaključuje se tudi prvo razdobje izvežbanosti naših mornariško-letalskih sil itd., itd. Skratka v zadnjih 12 mesecih se je gnotno tehnična stran Jugoslovanske vojne mornarice okrepila ne samo količinsko, temveč tudi kakovostno.

Koliko smo gnotno močnejši, je videti tudi po tem, ker imamo že zdaj nad 100 vojnih ladij raznih tipov v rezervi, čeprav nam je aktivno jedro sorazmerno veliko zaradi še vedno napetega mednarodnega političnega položaja in zaradi groženj ZSSR in njenih satelitov, kakor tudi italijanskih reakcionarnih elementov, ki se še vedno niso zmanjšale. Lahko vam tudi povem, da smo zgradili takšne ladje, ki jih lahko ob sodelovanju z letalstvom in ostalimi obalnimi silami najučinkoviteje uporabimo pri naši razviti obali, in sicer tako za napad v taktično operativni smeri, kakor tudi za obrambo v strateškem smislu.«

»Ali slopa kadrovska jačanje osebne sestava JVM v korak z gnotnimi in tehničnimi uspehi, o katerih je doslej tekla beseda?«

»Če gledamo v celoti, je tehnična izobrazba naših pomorskih kadrov v skladu z ravnijo dosežanj tehnične opreme vojnih ladij JVM. Kadri Jugoslovanske vojne mornarice so že danes izobraženi in izvežbani tako, da bi popolnoma uspešno lahko uporabljali vsa tista tehnična sredstva, ki jih imajo na razpolago za obrambo naše obale in morja.

Te dni je osem naših vojno pomorskih šol in akademij ter okrog deset raznih strokovnih tečajev dalo vojni mornarici nekaj sto šolanov in za praktično delo usposobljenih vojno pomorskih oficirjev in podoficirjev najrazličnejših strok: za splošno povečanje, topništvo, podmornice, torpeda, dalje minerje, veziste, radariste, strojnike itd. Seveda je kakovost znanja teh novih kadrov boljša od prejšnjih razredov, ker smo izboljšali opremo šol in kabinetov, količinsko in kakovostno okrepili odrede šolskih ladij, zlasti pa se je izboljšal sistem in obseg izrabe tega parka v šolske namene.«

»Zakaj po vašem mnenju vedno poudarjajo politično zrelost kadar gre za strokovno izobrazbo naših kadrov?«

»Po pravici. Čeprav je na prvi pogled videti, da ta činitelj nima nikakršne ali vsaj ne tesne zveze s taktičnim in tehničnim dvigom naših kadrov, vendar mislim, da je to bistvo, osnova vsega. Taktika in tehnika naših kadrov dobi svojo veljavo šele takrat, ko ti kadri

poznajo svojo stvarnost, če so ji brezmejno vdani, če v svoje delo, dolžnosti in naloge, ki jih imajo danes in ki jih bodo imeli jutri, vnašajo brezmejno ljubezen, svoje srce in navdušenje, če so za svojo stvarnost, za svobodo, za neodvisnost svoje države pripravljeni dati tudi svoja življenja. Prav to idejno privrženost s poštenim socialističnim smotrom, to politično zrelost, imajo naši kadri, in prav v tem se bistveno razlikujejo od ogromne večine kadrov drugih mornaric in oboroženih sil sploh.«

»Vi ste, tovariš admiral, med uspehi Jugoslovanske vojne mornarice v preteklem letu omenili tudi nekatere formacijsko-organizacijske dosežke. Kolikor to ni vojaška tajna, nam povejte kaj o tem.«

»O tem vprašanju je seveda nemogoče govoriti podrobno in konkretno, ker vse to spada med vojaške tajne. Toda v splošnih besedah lahko rečem, da se nam je popolnoma posrečilo uveljaviti eno izmed temeljnih vojaško organizacijskih načel: zbrati srednje enote in borbeno sredstva v posebne formacije višjega ranga ter uveljaviti določeno decentralizacijo oziroma izročiti vrsto kompleksnih problemov v pristojnost podrejenih komand. Tako bo omogočeno operativnejše in učinkovitejše vodstvo, poveljevanje, kontrola in pomoč od zgoraj, ustvarjeni pa tudi pogoji za hitrejšo reševanje vrste vprašanj v nižjih ustanovah, vprašanj, glede katerih v Armadi ne smemo imeti obširne uprave. To kaže, da so tudi v naših oboroženih silah, konkretno v Jugoslovanski vojni mornarici na določen način zrealizirali temeljni organizacijsko upravni ukrepi, ki so značilni za našo socialistično družbeno stvarnost sploh, ti ukrepi, pa tudi sami po sebi dokazujejo, da se naši nižji kadri enakovredno in stalno razvijajo in da so že dosegli takšno stopnjo, da lahko urejajo večino problemov svojih enot.«

»Letos poleti je šolska ladja »Galeb« obiskala London, Toulon, Krf, Gibraltar, Aleksandrijo, Beirut, Latakijo, Atene in Carigrad. Na podobnem potovanju je bila tudi šolska ladja »Jadrans«. Kakšne so izkušnje iz teh potovanj?«

»Letos poleti je šolska ladja »Galeb« obiskala London, Toulon, Krf, Gibraltar, Aleksandrijo, Beirut, Latakijo, Atene in Carigrad. Na podobnem potovanju je bila tudi šolska ladja »Jadrans«. Kakšne so izkušnje iz teh potovanj?«

Niko Kadija

Dnevna kronika

Slovenija in Hrvaška na graškem velesejmu

Ljubljana, 9. sept. Letošnjega jesenskega velesejma v Grazu, ki bo od 28. septembra do 4. oktobra, se bo udeležila tudi naša država. Jugoslavijo bodo zastopala podjetja iz Hrvaške in Slovenije z blagom, ki zanima avstrijski trg. Organizacijo Jugoslovanskega dela razstave na graškem velesejmu je prevzela Trgovinska zbornica Slovenije.

Zaključek sestanka strokovnjakov za delovno higieno
Zagreb, 9. sept. V Zagrebu je bil tridnevni sestanek strokovnjakov za delovno higieno, ki se je udeležilo okrog 200 naših strokovnjakov in 17 strokovnjakov iz Anglije, Francije, Zahod-

ne Nemčije, Italije, Švice in Norveške. Na tem sestanku so domači strokovnjaki prebrali okrog 50 referatov s področja fiziologije in psihologije dela, zastrupitev in nesreč pri delu, o zaščitnih sredstvih zoper poklicne bolezni itd.

Nova tovorna ladja »Krka«

Reka, 9. sept. V reški ladjedelnici »3. maj« so izdelali novo tovorno ladjo »Krka«, ki bo čez nekaj dni, po poskusni vožnji po Jadranu, izročena Jadranski slobodni plovidbi. »Krka« je šesta tovorna ladja iz serije ladij tipa »Drava«. Njena nosilnost znaša 730 ton, hitrost pa 12 milj na uro. Kakor tudi ostale ladje istega tipa, bo »Krka« prevažala tovore po Jadranu in Sredozemskem morju.

VČERAJ V LJUDSKI SKUPŠČINI

Mrtvec v klopih poslancev

Včerajšnja seja Sveta narodov. Na dnevnem redu: Obravnavanje predloga zakona o spremembi 29. člena ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve Federativne ljudske republike Jugoslavije in o zveznih oblastnih organih.

Predsednik Josip Vidmar: »Opozarjam ljudske poslance, da bo po 23. členu ustavnega zakona ta zakonski predlog sprejet, če bo zanj glasovalo v vsakem svetu tri petine ljudskih poslancev. Kdor je za?« - naj dvigne roko. V blagem ritmu je zasumelo sto rok.

Eden izmed ljudskih poslancev: »Jaz sem proti!«

Predsednik: »Nihče vas ni ničesar vprašal. Kdo je proti?«

Dvigne se osamljena roka in lebdi trenutek v zraku, kakor da bi bila obešana na nevidni niti.

Predsednik: »Ugotavljam, da so vsi ljudski poslanci, razen dr. Moskovljevića glasovali za ta zakonski predlog.«

In delo Skupščine se nadaljuje... Tu je zdaj blizu mene in si ga ogledam. Svojo široko glavo je potegnil med ramena in zdaj se

je zavalil globoko v naslonjač. Naočniki, mežikava lice. Postajam nemiren. Na kaj me spominja to lice, ta kup mesa v modrem prostem suknu? Kakor iz trave, iz grmovja me gledajo te oči... Zelva! Tako je, zelva! Dvignila se je iz močvirja in zdaj se greje na soncu poleg vode.

Izpod naočnikov mežikne s trepalnicami, komaj opazno stegne vrat in lista po straneh. Zdjaj trka z rumenim kovinskim (naj mi oprostite, morda zlatim) svinčnikom po klopi in - meditira. Prežvekuje svoje lastne misli (oh, čigave vse misli!) in spravlja v red svoje umne sile. Res je, razum vlada. Eden proti vsem!

Toda nikogar to mnogo ne moti. Pred nekaj minutami je glasoval »proti« - pa kaj zato. Mnogi ga niso niti pogledali. Kako je že bilo na zadnjem zasedanju, ko je vstal v obrambo kulakov in proti socialističnim gospodarstvom na vasi, lagal, napačno prikazoval dejstva, mučil se in potil, da bi morda le ljudske poslance prepričal na »znanstveni« osnovi, češ da je veliko posestvo - nerentabilno! sejal veter in žel burjo. Svetozar Vukmanović-Tempo in

(Nadaljevanje s 1. strani)

DELO SODIŠČ

Iz statističnih podatkov za 1952. leto in za I. polletje t. l. lahko dobimo dokaj jasno podobo o delu sodišč v tem času.

Predvsem je dotok zadev na sodišču v prvi polovici tega leta narasel za 18,2% v primerjavi s polovico lanskega leta. To povečanje se ne nanaša na vse vrste zadev, temveč na pravdne, izvršne, upravne in izvenpravdne zadeve, dotok kazenskih zadev pa priča o znižanju, ki v primerjavi s polovico 1952. leta znaša 12,9%.

Statistika priča, da so sodišča postala v reševanju zadev ekspeditivna. V prvem polletju t. l. so prvostopna sodišča rešila za 14,4% zadev več kot v polovici lanskega leta. Pri drugostopnih sodiščih je povečanje manjše in znaša 2,6%.

Glede na to, da se je v prvi polovici tega leta število rešenih zadev povečalo, bi mogli pričakovati, da se je ob koncu tega polletja skupno število nerešenih zadev zmanjšalo. Vendar pa se je ob koncu tega polletja število nerešenih zadev povečalo za 30,8 odstotka v primerjavi s številom zadev, ki so ostale nerešene ob koncu minulega leta. Število zaostankov se je zmanjšalo le v kazenskih zadevah, v državljanskih in upravnih zadevah pa se je znatno povečalo. Povprečno najvišje povečanje zaostankov je v upravnih zadevah: v primerjavi z lanskim letom znaša 70%.

Vzrok povečanja zaostankov ni v slabši ekspeditivnosti sodišč, temveč v znatnem povečanju dotoka državljanskih in upravnih zadev. Če so torej sodišča v I. polletju t. l. uspela rešiti več zadev, vendar niso uspela rešiti toliko več zadev, kolikor je znašalo povečanje dotoka. Podoben položaj glede zaostankov je tudi pri prvostopnih sodiščih. Odstotek povečanja zaostankov znaša tu 37,9% za kazenske zadeve in 69,6% za državljanske zadeve glede na 1952. leto.

Z ozirom na znatno povečanje dotoka novih zadev so naša sodišča morala vložiti mnogo naporov za delo, ki so ga uspela opraviti. Toda povečanje zaostankov je vendar resna pomanjkljivost. Ekspeditivnost pri delu se mora še povečati. Tu je tudi nekaj objektivnih težav, ki jih moramo odpraviti, če hočemo, da bodo sodišča dobro delovala. Ena izmed velikih težav je, da mnoga sodišča še nimajo dovolj sodnega osebja. Skoraj vsa sodišča potrebujejo več sodnih kadrov. Število sodišč se je sicer v zadnjih letih povečalo. Ob koncu 1951. leta je bilo v vseh sodiščih 1616 sodnikov, ob koncu 1952. leta je bilo 1731 sodnikov, v tem polletju pa se je število še za nekaj povečalo. Razen tega se stalno zmanjšuje število sodnikov, ki niso končali pravne fakultete. Ob koncu 1951. leta jih je bilo 223, sodnikov s fakulteto pa 1383. Ob koncu 1952. leta je bilo 194 sodnikov nepravnikov, sodnikov pravnikov pa 1537. Odstotek nepravnikov je torej 11,2%. To pomeni znatno in hitro izboljšanje pravne izobrazbe sodnikov.

Med resnimi objektivnimi težavami, ki vplivajo na delo sodišč - menim pa, da tudi na njihov ugled in avtoriteto - je pomanjkanje ustreznih sodnih poslopij,

pohištva in pribora. Prostori, v katerih so sodišča, so v mnogih primerih neprimerni in nezadostni. Čeprav se je pri mnogih sodiščih to stanje v zadnjih dveh letih že izboljšalo, še vedno popolnoma ne zadovoljuje. Zlasti pri tistih sodiščih, kjer se je zaradi povečanja vsega poslovanja število sodnikov in ostalega sodnega osebja povečalo, se sodišča bore s težavami, kam spraviti nove uslužbence. Celo v Beogradu nimata drugo in tretje okrajno sodišče za mesto Beograd dovolj prostorov za dva sodna sveta. Okrajno sodišče v Požarevcu je pregradilo del hodnika, da bi pridobilo prostor še za enega sodnika. V nekem sodišču, ki posluje v stanovanjskih prostorih, zaseda sodni svet v shrambi. Vprašanja pravilne namestitve sodišč bomo morali posvetiti večjo pozornost kot doslej.

Sodišča tudi nimajo dovolj opreme. V mnogih sodiščih ni dovolj miz in stolov, klopi in drugega potrebne pohištva. Pri čem in stranke, ki čakajo, sede v nekaterih sodiščih na sodih, po tleh, po hodnikih ali na stopnicah zgradb. Tožilci in zagovorniki si delajo beležke na kolenih, ker nimajo miz. Število pisalnih strojev je v splošnem nezadostno za delo.

Vprašanje funkcioniranja službe sodnikov porotnikov danes ne predstavlja resnejših težav. V tem oziru se je stanje precej popravilo. So pa še vedno primeri, da se sodniki porotniki ne odzovejo, da prihajajo prekasno na razprave, da se slabo zanimajo za delo sodišča. Vendar se te pomanjkljivosti lahko odstranijo z izbiro primernih oseb za sodnike porotnike in z rešitvijo organizacijskih vprašanj. Ob koncu 1952. leta je bilo skupaj 48.334 sodnikov porotnikov, med njimi 5079 ali 10,5% žena. Skupno število sodnikov porotnikov pa se bo brez dvoma zmanjšalo z uvedbo sodnikov posameznikov v kazenskem postopku.

Kar se tiče kvalitete dela sodišč in kvalitete sodb, vidimo stalni napredek. Da so sodišča kvaliteto dvignila svoje delo in da so se zelo osamosvojila, kaže tudi znaten odstotek zavrnjenih pritožb javnih tožilcev in znatno število upoštevanih pritožb obtoženih.

Vendar se moramo še nadalje boriti za izboljšanje kakovosti dela naših sodišč, to tembolj, ker bo novi kazenski postopek zelo dvignil njihov vlog. Se vedno imamo slabo utemeljene sodbe - včasih seveda tudi zaradi pomanjkljivega raziskovanja in preskave - imamo še sodbe, ki izživajo upravičeno kritiko in proteste javnosti, četudi je včasih kritika neupravičena. Bilj so tudi primeri nezakonitega in nepravilnega razreševanja sodnikov po ljudskih odborih. Četudi so ti primeri redki, so morali višji organi ljudske oblasti intervenirati zaradi razveljavljanja takih odločb.

V vsakem primeru zahtevamo od sodišč, da se držijo zakona in da so neodvisna. Seveda pa njihova neodvisnost od organov državne uprave, od lokalnih ljudi in politikov, in strogo izvajanje zakona ne pomeni, da lahko sodišča delajo tako, kakor da bi bila izven socialističnega reda in kakor da ne bi bila zaščitena tega reda ena izmed njihovih temeljnih nalog. Misel na to zaščito mora biti vselej prisotna v zavesti sodnika, prav tako kakor misel zaščite pravice in svobode državljanov.

Ni dvoma, da je za krepitev kakovosti dela sodišč največjega pomena izpolnitev sodnih kadrov s sposobnimi ljudmi, ki so trdni na terenu zakonitosti in ki imajo razvito socialistično zavest, z ljudmi, ki niso brezbrizni glede družbenega razvoja, marveč ta razvoj budno spremljajo kot aktivni člani družbe, v kateri so dobili posebno in važno vlogo.

Nisem mogel dobiti podatkov o tem, kam gredo pravniki, ko končajo študije na fakulteti. Vem samo to, da se je od 248 študentov juristov, ki so v Beogradu diplomirali v šolskem letu 1952/53, prijavilo pravosodni upravi Srbije samo 46, od katerih je bilo sprejetih 31, ostalih 15 pa ni bilo mogoče sprejeti, ker so kot pogoj stavili, da službujejo v Beogradu, kar je v raznih strokah razširjen pojav, proti kateremu moramo najti učinkovito zdravilo. Niti eden med njimi se ni prijavil za službo v javnem tožilstvu oziroma javili so se trije, ki pa so zahtevali namestitve v Beogradu. Za službo raziskovanja in preskave bodo po mojem mnenju sodišča dobila precejšnjo okrepitev s sedanjimi kadri javnega tožilstva, kakor tudi iz vrst raziskovalnih

Predsednik: »Dajem na glasovanje predlog zakona o spremembah splošnega zakona o ljudskih odborih, Kdor je za?« naj dvigne roko... Hvala. Kdo je proti?«

Mrtvec v klopi dvigne roko in jo takoj spet spusti.

Predsednik: »Razglašam, da je predlog zakona o spremembah splošnega zakona o ljudskih odborih izglasovan...«

Joža Horvat

Ce hočeš v zgodnjih jutranjih urah brati najnovejše vesti - se naroči na »Ljudsko pravico« Borboal

Ekspoze Moše Pijada

(Nadaljevanje s 1. strani)

VI. REDNO ZASEDANJE ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE

VI. REDNO ZASEDANJE ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE

PREISKOVALNA SLUŽBA ORGANOV DRŽAVNE VARNOSTI

Zelim se dotakniti dela preiskovalne službe uprave državne varnosti. Preiskovalna služba je v 1952. letu v primeri s prejšnjimi leti znatno napredovala. Primerjave, ki obsegajo razdobje od 1948. do 1952. leta, jasno pričajo o stalni težnji, da bi izboljšali preiskovalno službo, zlasti po sklepu plenuma CK KPJ o krepitvi pravosodja in zakonitosti. Številke, ki jih bom navedel, pričajo razen vseh pozitivnih uspehov tudi o slabostih, ki jih še niso odstranili. Te številke moramo ceniti le kot približno natančne zaradi pomanjkljivosti v evidenci.

Z izjemo v 1949. letu, ko je bilo zaradi večjega števila aretacij informbrojevcevske skupno število aretiranih nekaj večje, število aretirancev od 1948. leta nenehno pada. 1952. leta je bilo zaprtih za 66% manj kot v 1948. letu in za 70% manj kot v 1949. letu. Z ene strani ti podatki pričajo o slabitvi sovražne aktivnosti zaradi krepitve naše politične moči, z druge strani pa pričajo o pravičnejšem merilu varnostnih organov pri aretacijah.

Tako je bilo aretiranih

v letu	oseb	indeks
1948	45.086	100
1949	52.606	117
1950	36.196	90
1951	22.359	50
1952	15.454	34

V ilustracijo izboljšanja preiskovalne službe oziroma pravičnejšega kriterija lahko navedem podatke o številu oseb, izročenih javnim tožilstvom, katerih odstotek stalno narašča. Odstotek tistih, ki so jih izročili v administrativni postopek in oprostili, stalno pada.

Neupravičene aretacije so se znatno zmanjšale, nismo pa jih še popolnoma izkoreninili.

Število ustavitvev postopka v predhodnem postopku stalno pada, začeni od 1950. leta. Od 1950 do 1952 se je to število zmanjšalo od 30,4 na 20,2%. Toda tudi razen tega zmanjšanja je še vedno nekaj neupravičenih aretacij.

V 1952. letu je bila vsaki peti zaprti osebi neupravičeno odvzeta svoboda. Treba je omeniti, da je to razmerje manj slabo, če upoštevamo, da so v število ustavitvev prišteti tudi vsi primeri oseb, ki so jih aretirali zaradi delovanja v informbiroju, pri katerih je ustavitvi postopka sledila premetitve v administrativni postopek.

Po republikah je število ustavitvev zelo različno. Stanje je najboljše v Sloveniji, kjer znaša to število 11,2%, najslabše pa v Crni gori, kjer število ustavitvev postopkov znaša več kot polovico skupnega števila zaprtih oseb, za katere se je postopek končal v 1952. letu. To je zelo slabo znamenje za zakonitost v Crni gori.

Varnostni organi so pokazali napredek v upoštevanju zakonskih rokov in v trajanju preskave.

Po evidenci javnega tožilstva so se prijave, izvršene v treh dneh, gibale takole: 1949. leta 71,00%, 1950. leta 75,44%, 1951. leta 86,20%, 1952. leta 89,86%. Potemtakem so prijave, izvršene šele po treh dneh, nazadovale od 29% v letu 1949 na 10,14% v letu 1952.

Prav tako se opaža, da se iz leta v leto stalno izboljšuje tudi trajanje preiskovalnega zapora do treh mesecev, kar pomeni dovršitev raziskovalnega postopka v rednem zakonitem roku. Trajanje preiskave do treh mesecev se je izboljšalo od 70% v letu 1950 na 85% v letu 1952. Zlasti je zadovoljiv rezultat, da je odstotek preiskav, podaljšanih čez 5 mesecev, lani padel na 4%.

Po podatkih uprave državne varnosti je bil odstotek preiskav do 3 mesecev lani po republikah: v Hrvaški 95,3% primerov, v Sloveniji 89%, v Bosni in Hercegovini 88,2%, v Makedoniji 93,4%, v Crni gori 54,7%. Ti podatki pričajo o izboljšanju pri izvajanju zakonskih predpisov o rokih za preiskavo. Vendar s temi rezultati še ne moremo biti zadovoljni. So primeri, ki terjajo daljšo preiskavo, pa tudi primeri, kjer se preiskava po nepotrebnem podaljšuje. Preiskava traja najdalje tam, kjer je tudi največ primerov neupravičenih aretacij, tam, kjer na lahko roko zapirajo ljudi v pričakovanju, da bo aretacijo vendarle lahko upravičiti.

Tov. Pijada je še navedel podatke o političnem, ekonomskem in splošnem kriminalu. Na koncu svojih izjavanj je še enkrat podčrtal pomen predlaganega zakonika in pozval ljudsko skupščino, naj ga sprejme.

INTERVJU S PREMOM BASINOM

sekretajem vse indijske socialistične stranke

Jugoslavija je zgled, ki močno navdihuje — Socialistične stranke nekaterih zahodnoevropskih držav odobravajo odpor, kadar gre za informbirojevsko nasilje, ne priznavajo ga pa, če gre za kolonialne narode

Zagreb, 9. sept. »Ne moremo reči, da bo v kratkem prišlo do tesnejšega sodelovanja med socialistično internacionalno in socialističnimi strankami Azije,« je večeraj izjavil v razgovoru s sodelavcem »Borbe« organizacijski sekretar vseindijske socialistične stranke g. Prem Basin. Prem Basin je že dva meseca v Evropi, da bi vzpostavil stik s socialističnimi strankami različnih držav. Udeležil se je kongresa socialistične internacionale kot član delegacije azijskih socialističnih strank.

»Socialistična internacionala gleda danes na vprašanja socialističnih strank Azije z večjim razumevanjem, pa tudi na kongresu smo videli, da so stališča do kolonialnih vprašanj sedaj jasnejša. Toda zboljšanje je vendarle zelo majhno.«

»Evropske socialistične stranke gledajo na kolonialna vprašanja,« je nadaljeval g. Basin, »s svojega stališča, zlasti pa je velika razlika med njihovimi stališči do dogodkov v kolonialnih državah in stališčem glede na položaj v informbirojevskem bloku. Ko je n. pr. izbruhnila stavka v Berlinu, so bili vsi na kongresu razburjeni. Tudi naša delegacija je pozdravila to znamenje odpora. Bilo nam je drago, ker so s kongresa poslali poslanico berlinskim delavcem, v kateri so jim dali vzpodbudo. Mi smo se pridružili tej poslanici, vendar smo čutili, da bi morali take poslanice poslati tudi borcem v Maroku, Tunisu in drugih kolonialnih državah.«

»Britanski in francoski socialisti,« je nadalje izjavil g. Basin, »ki so obsodili nasilje Sovjetske zveze v Berlinu, niso obvladali uporabe sile v kolonialnih sodelih. Predsednik socialistične internacionale Morgan Philips je izjavil, da bi tudi laboristi, če bi bili sedaj na oblasti, uporabiti silo proti gibanju Mau-Mau, kot to delajo sedaj konservativci. Dejstvo je, da te socialistične stranke odobravajo odpor,

je ni smoter, temveč pot za doseg smotra. Prepričani smo, da bi morali delavcem v Indiji dati čim večjo kontrolo. Kontrole danes tam še ni.«

»Vemo, da ima lahko demokracija več oblik. Mi smo doslej poznali le eno obliko, parlamentarno demokracijo z večstranskim sistemom. Bilo bi prezgodaj ocenjevati vaš poskus, ki je še v začetnem štadiju. Toda želimo ga proučiti in proučujemo ga s simpatijami. Ne trdimo, da je parlamentarna oblika edina vrsta demokracije, toda dokler ne bo vaša jugoslovanska oblika pokazala, koliko je uspešna, bomo mi ohranili tisto, ki jo imamo.«

»Res je — je nadaljeval g. Basin — da nekateri socialisti pri nas mislijo, da v gospodarstvo zaostalejših državah, kakrš-

G. Prem Basin

kadar gre za informbiro, da pa ga obsojajo, če je naperjen proti njihovim državam. Po tej dvoilčnosti ocenjevanja se ne ločijo od kominformističnih strank.«

Na vprašanje sodelavca »Borbe«, kakšne vtise je dobil v Jugoslaviji, je g. Prem odgovoril: »Iz precejšnjega števila razgovorov sem dobil vtis, da se jugoslovanski komunisti ne ravna po nekaterih togih normah. Pripravljeno so priznati svoje napake in jih tudi popravljati. To izhaja iz lastne sile in obstoja lastnega stališča, zaradi česar so se tudi lahko uprli Stalinu. Za nas v Indiji, ki smo se pozneje prepričali o sovjetskem imperializmu, je Jugoslavija primer, ki nas močno navdihuje, še toliko prej, ker je precejšnja podobnost med našimi nazori.«

»Tako mi kot vi smo prepričani, da je največja nevarnost koncentracija oblasti. Tako mi kot vi smo prepričani o nujnosti decentralizacije tako politične sile kot gospodarstva. Zato menijo indijski socialisti, da je treba graditi male industrije, ki bi brez centralne sile služile ljudem. Nacionalizacija industri-

podpisnico pakta kolektivne varnosti arabskih držav.

V Turčiji poudarjajo, da bi moralo biti slehernemu jasno, da bi bil napad na Turčijo dejansko le uvod za napad na ves Srednji vzhod. Turčija vprašuje, če lahko sploh kdo v arabskem svetu resno misli na kakršenkoli odpor po padcu turške trdnjave. Mislijo, da bi se morali tega zavdati v Egiptu in da bi morali skleniti anglo-egiptovski sporazum na taki osnovi, ki bi upoštevala pomen vloge Turčije pri obrambi Srednjega vzhoda. Vse kaže, da so svoje stališče spričo najnovejšega razvoja anglo-egiptovskih razgovorov odgovorni turški krogi sporočili Londonu, Washingtonu in Kairu.

Kako bodo to stališče Turčije glede Suezja sprejeli v arabskem svetu, zlasti v Kairu, bodo pokazali prihodnji dnevi. Turčija, ki nima ravno najboljših odnosov z arabskimi državami, se je kot vse kaže vnovič bolj približala nazorom Anglije kot pa Egipta glede tega najbolj občutljivega vprašanja, pri katerem so se doslej razbili vsi načrti o obrambi Srednjega vzhoda. Z. P.

PRED ZASEDANJEM GENERALNE SKUPŠČINE OZN

Bo Indija kandidirala svojega delegata za predsednika Generalne skupščine?

New York, 9. sept. Izvedelo se je, da Indija ne bo kandidirala v Varnostnem svetu. Mesto se je izpraznilo s potekom pakistanskega mandata. Krogi indijske delegacije napovedujejo, da bo Indija kandidirala nekega svojega delegata za mesto predsednika Generalne skupščine in da zato ne namerava postaviti kandidature za mesto v Varnostnem svetu. Pričakujejo, da bo namestnik Pakistana kandidiral Nova Zelandija. Glede ostalih dveh mest, ki se bosta izpraznila ob koncu tega leta, ko poteče mandat Čileja in Grčije, menijo, da bosta ti dve državi zamenjali Brazilija in Turčija. Vendar pa sodijo, da ta zamenjava, vsaj kar zadeva Grčijo, ne bo minila brez boja.

Indija bo podprla Matesovo kandidaturo

New Delhi, 9. sept. (Tanjug). V New Delhiju izjavljajo, da bo indijska delegacija na Generalni skupščini podprla kandidaturo jugoslovanskega predstavnika Matesa za predsednika drugega odbora. Na pristojnem mestu v New Delhiju so sinoči izjavili, da ima Indija jugoslovanskega delegata v vsakem oziru za kvalificiranega, da zasede ta položaj.

DANES PO SVETU

LJUBEZEN VELIKE IN MAJHNE RIBE

Pred desetimi dnevi so v Tirani razglasili september za mesec albansko-sovjetskega prijateljstva. Po daljših propagandnih pripravah je bil ob koncu avgusta tretji kongres Društva albansko-sovjetskega prijateljstva, v slijahu, ki ga lahko prirede le izurjeni strokovnjaki VOKS-a, seveda v obvezni navzočnosti delegacije sovjetskih »kulturosovcov« in izbranih svetov albanske birokracije z Enverjem na čelu. Kdo bi verjel — neki tiranski ministri je celo rekli, da je to kongres vsega albanskega ljudstva in ne le društva! Govorniki na kongresu so pripeljali cele tone ljubezni do Sovjetske zveze, »osvoboditeljice in zaščitnice«, ki ji dolgujejo »globoko hvaležnost in veliko ljubezen do slavne države in ki ji obljubljajo »nemomajno vdanost... dosmrtno prijateljstvo za »velikodušno pomoč« — in tako dalje.

Sklep vsega pa je več kot sijajni! Vsk peti Albanec je postal član društva! V zadnjih šestih letih se je društvo desetkrat povečalo. ustanovilo podružnice v vsakem okraju in pridobilo zastopnike skoraj v vsaki vasi. Uspehi so tisoči naročnikov na sovjetske liste, desetine in stotine knjižnic s sovjetsko literaturo, sto in sto sovjetskih razstav in filmov (za kaj bi Albanci sicer porabila svoje devize, če ne bi bilo tega rešilnega izhoda?), po deset tisoč konferenc o Sovjetski zvezi in več sto tisoč tečajev ruskega jezika.

no dovoljenje, da smejo brezplačno uporabljati »slavne in najnaprednejše sovjetske metode«. V kolikor so na kongresu o gospodarstvu sploh govorili, so govorili predvsem in le o njih. Poročilo posebej poudarja: »165 delegatov na kongresu uporablja sovjetske metode.« Med njimi je menda celo nek kmet-delegat, ki »uporablja šest sovjetskih metod«. Kako so poplali in razvrstili te sovjetske metode, po kakšnem vrstnem redu in kako jih uporabljajo, ni znano.

S tem se torej hvali vrhunska tiranska birokracija in si z vsemi možni brez sramu prizadeva, da bi to ljudstvo, ki ima, čeprav je majhno, zelo razvit občutek nacionalnega dostojanstva in ljubezni do svobode, raznarodila in pretvorila v tuje sužnje. Le kako občuti albansko ljudstvo to »prijateljstvo«, ki ga tiranska vlada tako vzorno neguje?

Ne bomo omenjali mreže koncentracijskih taborišč in zaporov, nasilja in javnih ustrelitev, s katerimi se vlada lahko obdrži na plečih ljudstva. Dovolj je opozoriti na zakon, ki ga je v začetku minulega meseca izdala albanska skupščina. Zakon določa, da lahko prežidati skupščine razpusti nekatere ljudske odbore in imenuje izvršne komiteje okrožij, okrajev, mest in vasi. To pa pomeni, da ne zaupajo ne le ljudstvu, marveč niti nižjim in srednjim partijskim kadrom — nižji in srednji birokraciji. Za sistem, kakršen je v Albaniji, je to najboljšje znamenje, da je vodina birokracija prisiljena preiti k odkriti diktaturi, ki se oprira neposredno na moč polje in ukinja celo formalne znake demokracije.

Ni potrebno poudarjati da je albanska vlada zaredila v takole slepo ulico le zaradi velike ljubezni velike ribe. O. M.

PO ADENAUERJEVI ZMAGI NA VOLITVAH

Frankfurter Rundschau: KAM BO KRENILA NEMČIJA?

Od stalnega dopisnika »Borbe«

Bonn, 9. sept. Politični krogi v Bonnu in nemški tisk spremljata s posebnim zanimanjem odmeve na Adenauerjevo volilno zmago. Ameriški časopisi v Nemčiji: »Kölnische Rundschau«, »Generalanzeiger« (ki je blizu Adenauerju) in »Die Neue Zeitung« prinašajo komentarje tujega tiska o Adenauerjevi zmagi.

»Lahko smo pričakovali,« piše »Generalanzeiger«, »da bodo Adenauerjevo zmago v tujini različno sprejeli. Ameriška vlada je kanclerju čestitala, sovjetski tisk pa govori o terorju na volitvah. Na Adenauerjevi pisalni mizi so čestitke iz zahodnih prestolnic, toda ni znano, če te čestitke izražajo tisto, kar nekateri države na zahodu dejansko mislijo. Francozi n. pr. kažejo lep obraz, čeprav niso istih misli.«

»Frankfurter Rundschau« povesča uvodnik prvim političnim pojavom po Adenauerjevi zmagi: »Ko je predsednik socialdemokratske stranke Ollenhauer izjavil po volitvah, da je dotok prejšnjih desno usmerjenih volivcev v krščansko demokracijo vzemirljiv pojav, ker bi lahko zaostrel tendence v zvezi s politiko obnavljanja nacionalizma in političnih avtoritet, je bilo to do neke mere točno, ker je mogoče Adenauerju pripisati neko naklonjenost, da obnovi avtoritativni režim. Upamo, da bo to ostala le nevarnost. Upravičeno menimo, da je to le upanje, čeprav že danes slišimo govoriti Adenauerja o »osvoboditvi Vzhodne Nemčije« namesto o združitvi Nemčije. Kaj naj bi pomenila »osvoboditev Vzhodne Nemčije«? Po drugi strani smo slišali že tudi o novem volilnem zakonu. Nadalje smo slišali iz ust kardinala Fringa, ki ni v slabih odnosih z Adenauerjem, »upravičeno upanje«, da bo izvedena »reforma zakonskega

in rodbinskega prava«. Kaj naj to pomeni? Mar se ne pojavlja tu neki novi Kulturkampf pod vodstvom nove vlade? Mar ne napovedujejo novo dobo, ki jo je mogoče odkrito označiti kot klerofašizem? Upamo, da ne bo tako?« R. B.

Seja predsedstva Adenauerjeve stranke

Bonn, 9. sept. (Tanjug). Na seji predsedstva krščanskodemokratske unije se je kancler Adenauer danes izjavil za politiko zmernosti svoje stranke po zmagi na volitvah. Kancler Adenauer je dodal, da njegova prihodnja politika ne bo avtoritativna. Po njegovem mnenju in po mnenju drugih krščanskodemokratskih politikov mora njihova stranka ostati stranka centra, katere politika bo slovela na strpnosti in zmernosti. Iz poluradnih virov poročajo, da bo Adenauer ohranil v novi vladi resor zunanje ministrstva. V teh krogih imajo to domnevo za logično, ker so volivci izrekli zaupanje Adenauerju prav zaradi njegove uspešne zunanje politike.

Mussolinijevi nasledniki

V enem izmed največjih mehiških listov »Excelsior« je objavljena ta karikatura (delo karikaturlista Arialea Bernalea) kot komentar najnovejših rimskih izzivaj.

TURCIJA IN ANGLO-EGIPTOVSKI RAZGOVORI ANKARA ZAMERI EGIPTU, KER PODCENJUJE VLOGO TURCIJE PRI OBRAMBI SREDNJEGA VZHODA

Od stalnega dopisnika »Borbe«

Ankara, 9. sept. O anglo-egiptovskem sporu za Suez v zadnjih dneh živahno razpravljajo v turških političnih krogih. Po eni strani izraža tisk veliko simpatijo do generala Nagiba zaradi njegovega dozdevnega pisma sirskega predsedniku republike Sišakliju, v katerem mu priporoča, naj izvaja bolj prijateljsko politiko do Turčije, po drugi strani pa meni, da je stališče Egipta v vprašanju Suezja manj stvarno. Turški politični krogi zamerijo Kairu pomankanje občutka stvarnosti v zvezi z vlogo Turčije v odnosih do vsega arabskega sveta in tudi do vprašanja Suezja.

V Ankaru so namreč prispele novice, da je Velika Britanija pri sedanjih razgovorih z egiptovsko vlado zavzela stališče, da bi bilo treba imeti sovjetski napad na Perzijo in Turčijo za »vojno stanje« v Egiptu, kar naj bi omogočilo, da angleške in zaveznišče čete vnovič zasedejo oporišča ob Suezju. Egipčani pa menijo, da to ni zadosten razlog za razglasitev vojnega stanja in so pripravljeno dovoliti ponovno zasedbo Suezja le v primeru napada na kako držvo —

Z VSEH STRANI SVETA

VZHDNA NEMCIJA SZ noče vrniti Vzhodni Nemčiji 400 lokomotiv in več tisoč vagonov

Berlin, 9. sept. (AFP) Radijska postaja severozahodne Nemčije poroča, da sovjetska vlada noče vrniti Vzhodni Nemčiji 400 lokomotiv in nekaj tisoč vagonov, ki so jih sovjetske oblasti uporabljale za prevoz reparacij v Sovjetsko zvezo. Izročitev teh reparacij bo zaključena ob koncu leta. Vrednost tega voznega parka je okrog 25 milijonov mark. Sovjetske oblasti so sporočile, da so zaradi »popravljenih« obdržale ves vojni park v sovjetskih in poljskih delavnicah.

3.000 rudarjev stavka

Berlin, 9. sept. (Reuter) Ob koncu minulega tedna le v mestu Zwickau na Sakskem začelo stavkati 3000 vzhodnonemških rudarjev. Rudarji so zahtevali izboljšanje varnostnih ukrepov v rudnikih, ker se je v zadnjem času povečalo število nesreč v tem rudniku. Ni še znano kako se je stavka končala. Zwickauški rudarji letos že tretji stavkajo.

ZAHODNA NEMCIJA Aretacije mladincev

Kiel, 9. sept. (AFP) Večeraj so v Lübecku zaprli sedem vodij Zveze komunistične mladine v pokrajini Schleswig-Holstein. Delo Zveze so na ozemlju Zahodne Nemčije prepovedali. Predsednika te Zveze, ki so

ga tudi aretirali, so obtožili veleizdaje in ga bodo kmalu postavili pred sodišče. Hkrati pa so zahodnonemške oblasti ukinile postopek proti 616 vzhodnonemskim mladincem, ki so tik pred volitvami prestopili na ozemlje Zahodne Nemčije, kjer so jih zaradi praznih potokov izjavljali incidentov. Poročajo, da bodo danes vse te mladince vrnili v Vzhodno Nemčijo, vse denar, ki so ga pri njih našli, pa zapičili.

SEVERNA IRSKA Volitve v Severni Irski

London, 9. sept. (Tanjug). Dne 22. oktobra bodo volitve v pokrajinsko skupščino Severne Irske. Izvolili so jo februarja 1949. leta. V njej je 38 unionistov, 9 nacionalistov (ki žele priključitev Severne Irske irski državi), trije neodvisni, en neodvisen unionist in en poslanec irskih laboristov.

VELIKA BRITANIJA »Gverilska stavka« električarjev

London, 9. sept. (Tanjug). Stiritsko šest sto električarskih delavcev se udeležuje tako imenovane »gverilske stavke«, ki traja že nad dva tedna. Prizadevajo si, da bi dosegli kompromis med delodajalci in delavci, ki zahtevajo povznanje plač, je ministrstvo za delo britanske vlade sinoči povabilo obe stranki na ločene razgovore. Taktiko električarskih sindikatov imenujejo »gverilsko« zato ker orga-

nizira krajše stavke v raznih centrih. Brž ko se na nekaterih mestih stavka preneha, se na drugem že začne. Doslej so take stavke zajele Anglijo, Wales in Severno Irsko. Sindikat je zagrozil, da se bo stavka razširila tudi na Skotsko, če delodajalci ne bodo ugodili zahtevam po zvišanju plač.

Velika Britanija bo prispevala 8 milijonov funtov za obnovo Koreje

London, 9. sept. (Tanjug). Sir Arthur Rucker, namestnik generalnega agenta agencije Združenih narodov za obnovo Koreje, je v Londonu izjavil, da bo Velika Britanija prispevala 8 milijonov funtov v fond za obnovo Koreje. V imenu agencije Združenih narodov obiskuje Rucker vlado posameznih držav in zahteva finančne prispevke za korejski obnovenjski program. Pričakujejo da bodo ZDA največ prispevale, vendar pa sodijo, da bodo dobili od drugih držav okoli 50 milijonov dolarjev. Če bo politična konferenca o Koreji uspešna, je pristavil Rucker, bi lahko program razširili tudi na Severno Korejo.

SEVERNA AMERIKA Memorandum, ki krši nacionalno suverenost

Guatemala, 9. sept. (UP). Večeraj so vladne politične stranke napadle nedavni memorandum ameriške vlade, ki zah-

teva nujno in ustrezno kompenzacijo za razlašeno zemljo United Fruit Company, ki jo je povzročilo izglasovanje zakona o agrarni reformi v Guatemali. Skupina narodnih poslancev je izročila guatemalskemu kongresu resolucijo, v kateri zahteva, naj vlada odkloni ameriški memorandum, ker žali narodnostno dostojanstvo Guatemale. Resolucija pravi, da ameriški memorandum krši nacionalno suverenost Guatemale. »United Fruit Company« je bila ena izmed vodilnih tujih družb v Guatemali, ki je imela ogromne plantaže banan in je po mnenju guatemalske vlade negativno vplivala na gospodarski razvoj Guatemale.

IRAN Ameriška pomoč Iranu

Teheran, 9. sept. (AFP). Iranski vladi bodo takoj izročili 10 milijonov dolarjev kot kontaktno na pomoč 45 milijonov dolarjev, ki so jih odobrile ZDA. Iranska vlada je danes že prejela 5.300.000 dolarjev.

500 informbirojevskih vodij so aretirali

Teheran, 9. sept. (Reuter). Vlado viro poročajo, da so tajni agenti novega predsednika vlade Zahedija po 1. avgustu aretirali 500 informbirojevskih vodij in častnikov v Teheranu. Policija je aretirala dr. Naderja Namija, enega izmed vodij informbirojske partije Tudeh. Citika se je razširila tudi na druge protivniške frakcije vlade. Med drugim »zaprli tudi Halilja Matlita, vodjo promosedogovske stranke tretje sile.

IZ VČERAJSNJE DRUGE IZDAJE

Titov govor dokaz jugoslovanske miroljubnosti

Internacionalizacija Trsta osnova za mirno rešitev tržaškega vprašanja

Dunaj, 8. sept. (Tanjug). Avstrijski tisk se nadalje obširno razpravlja o jugoslovanskem predlogu za internacionalizacijo Trsta in priključitev njegovega neposrednega zaledja k Jugoslaviji.

toča z gospodarskega vidika bi bila rešitev tržaškega vprašanja v smislu predloga ugodna in koristna za Trst.

»Elefteros Logos« ugotavlja, da zdaj ni nobenega dvoma več o tem, da so bile lažne italijanske trditve, po katerih naj bi Jugoslavija nameravala anektirati celo B Tržaškega ozemlja Pellina.

Maršal Tito v Zadru in Šibeniku

Šibenik, 8. sept. (Tanjug). Predsednik republike maršal Tito je z Okroglice odpotoval na Jadran. Iz Opatije je krenil večeraj v spremstvu podpredsednika Izvršnega sveta Hrvatske Ivana Krajačića na jahti »Jadranski« po Kvarneru med Cresom in Krkom do Plavnika, kjer je ostal dalj časa, in si ogledal otok ter se tudi razgovarjal s člani tamkajšnje kmečke delovne zadrage.

Nocoj okrog 19. ure je dospel v Šibenik, kjer ga je na obali sprejela ogromna množica ljudi. V družbi predsednika in sekretarja okrajnega ljudskega odbora ter sekretarja mestnega komiteja ZKH se je predsednik Tito sprehodil po obali mimo katedrale in nato po starih, tesnih mestnih ulicah do Poljan, od onod pa nazaj v pristanišče do hotela »Kreke«.

»Neues Oesterreich« ugotavlja v svojem komentarju, da Italija ne more zahtevati od Jugoslavije, kar je nekoč posedovala na osnovi svojih imperialističnih podvigov.

Graška »Neue Zeit« izraža prepričanje, da je predlog maršala Tita o internacionalizaciji tržaškega mesta dobro znamenje za mirno ureditev spora zaradi Trsta.

Davi je bil ponovno v mestu in si je ogledal, v koliki meri je bilo obnovljeno po zadnjem vojnem razdejanju. Prehodil je vse pristanišče in tudi vse mesto.

Ugodni komentarij grškega tiska

Atene, 8. sept. (Tanjug). Atenski listi so obširno poročali o govoru maršala Tita na Okroglici. Objavili so cele izvlečke in citate, posebno o maršalovih predlogih za rešitev tržaškega vprašanja.

V Zadru ga je ljudstvo, ki je bilo zbrano ob obali navdušeno sprejelo. Maršal se je sprehodil po pristani. Pred hotelom Zagrebom se je ustavil pred ljudmi ter navezal z njimi prisrčen razgovor.

Iz Zadra se je maršal odpeljal v Šibenik. »Jadranska« se je vsi drala ob Murteru, enem izmed šibeniških otokov. Maršal Tito se je z motornim čolnom odpeljal do vasi Betine, kjer ga je vse prebivalstvo prisrčno sprejelo.

»Vima« naglašja, da je Tito poglubil zaupanje vsega sveta v realistično politiko Jugoslavije in da je dokazal, da jugoslovanska vlada stvarno želi pravično rešitev tržaškega vprašanja.

Pri Pan Mun Jomu zbirajo ujetnike

ki so se izrekli, da se ne bodo vrnili domov

Seul, 8. sept. (R). V Pan Mun Jomu je zastopnik vrhovnega poveljstva Združenih narodov danes izjavil, da se je prvi kontingent vojnih ujetnikov, ki se ne marajo vrniti domov, že na poti v nova taborišča v demilitarizirani coni.

siji za izvajanje sporazuma o premirju izjavil, da je tudi v Severni Koreji nekaj nad 800 ujetnikov, ki se nečejo vrniti v domače kraje. Večinoma so to Južni Korejci.

O SPREJEMU KITAJSKJE V OZN NE BO GOVORA ŠE LETO DNI

London, 8. sept. (R). Angleška vlada je danes pšeučevala predlog ZDA, da se vprašanje sprejema Kitajske v OZN še leto dni ne postavi na dnevni red generalne skupščine OZN.

KONFERENCA ZUNANJNJIH MINISTROV PACIFIŠKEGA PAKTA

Washington, 8. sept. (UP). Jutri se tu sestanejo zastopniki držav, ki so pred dvema leti sklenile pacifiški varnostni pakt v Washingtonu.

učili sedanjí položaj na Pacifiku in razpravljali tudi o poročilih vojaških strokovnjakov vseh treh držav, ki so se v zadnjem času ponovno sestali.

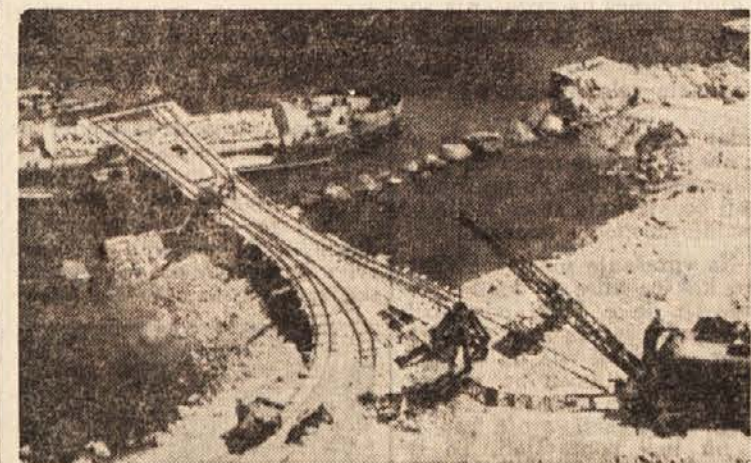
Na zasedanju bo zunanji minister ZDA obrazložil ameriško pacifiško politiko in pojasnil tudi svojo izjavo, ki jo je dal pretekli teden in po kateri bi imel sleherni kitajski korak v Indokini resne posledice.

Predvolilna kampanja v Turčiji

Od stalnega dopisnika »Borbe«

Istanbul, v septembru. — Kot prvo značilnost sedanje predvolilne kampanje v Turčiji je treba omeniti dejstvo, da se je po oceni mnogih opazovalcev in politikov začela prezgodaj.

Vlada je na tako ravnanje opozicije ostro odgovorila. Demokratska večina je v parlamentu izglasovala zakon, po katerem lahko policijski uradnik po nekem opominu razpusti politični zbor.

Nakladanje kamna za novo pristanišče Latakijo v Siriji

med seboj borili po načelih »fair play«. Take težnje so zmogale tudi na nedavnem kongresu republikanske stranke.

primer likvidacije nad 100 državljanih v vzhodnih provincah, ki je bila izvršena v času republikanske administracije.

Nemški problem vznemirja Francoze

Pariz, 8. septembra. Francija, ki jo tarejo nenehne finančne krize in zastoji v gospodarstvu, je dobila onstran Rena močnega, politično trdnega soseda, ki govori v osebi predsednika Adenauerja v mirnem a odločnem jeziku nove evropske politične sile.

misli o evropski armadi. Prav tako značilno je, da so nekateri francoski listi brž na vidnih mestih objavili izjavo Roberta Schumana, bivšega francoskega zunanjega ministra, ki je znan kot eden izmed pobudnikov evropske integracije.

Seveda je še prezgodaj natančno določati fronte, ki se bodo oblikovale v francoskem parlamentu, ko bo prišlo na dnevni red vprašanje ratifikacije, toda vsaj za sedaj kaže, da se bodo spopadli predvsem nasprotniki oborožitve Nemčije in pristaši evropske armade.

Naj bo to tako ali drugače, zmaga kancelarja Adenauerja je zelo utrdila položaj zagovornikov evropske armade v Franciji.

M. Vltorovič

Šesto kolo v Schaffhausenu

Schaffhausen, 8. sept. Na turnirju za svetovno prvenstvo so se partije v VI. kolu zaključile takole: Gilgorie Szabo prek. (španska partija), Smislov - Kotov prek. (sic. obramba), Keres - Boleslavski 1:0 (stavovindijska obramba), Reshewsky - Stalberg prek. (Karaševa obramba), Bronstein - Euwe prek. (Niemcovičeva indijska obramba), Tajmanov - Averbah 1:0 (Niemcovičeva indijska obramba), Najdorf - Petrošjan 1:0 (kraljeva indijska obramba). Geller je imel prost dan.

Stane po VI. kolu: Keres 4, Reshewsky in Smislov po 3,5 (1), Najdorf 3,5 (*), Boleslavski 3 (*), Gilgorie 2,5 (1, *), Bronstein in Euwe po 2,5 (1), Tajmanov 2,5 (*), Averbah 2,5, Stalberg in Geller po 2 (1), Petrošjan 2, Szabo 2,5 (1), Kotov 0,5 (1, *).

Ze razpored šestega kola je obetali zanimive partije na vseh deskah. Kar pa se je danes zgodilo ni nihče pričakoval. Borbe so bile tako ostre in ogrožene, da je to kolo daleč preseglo vsa prejšnja. Bile so resnično prvenstvene igre.

Najzanimivejša in najburnejša je bila partija Keres - Boleslavski. Slednji je izrazil s svojo otvoritvijo majhno senzacijo. V 16. potezi je žrtvoval stolpa, ker je mislil, da bo za kvaletto dosegel močan napad, toda Keres je večje manevriral in dosegel prednost za cel stolp.

glavna dela za zgraditev električnice v državi. Zgradili bodo 12 hidrocentral, izmed katerih jih bodo nekaj končali 1953, nekaj pa 1956.

Leta 1950 je bilo 350.000 delavcev, v prvih treh mesecih 1953. l. pa 490.000. Število se je torej za 40 % dvignilo.

Med ostalimi številkami so vredne omembe številke o pridelku žitaric, ki jih vlada izrečno podpira. Leta 1950. Turčija žita

glavna dela za zgraditev električnice v državi. Zgradili bodo 12 hidrocentral, izmed katerih jih bodo nekaj končali 1953, nekaj pa 1956.

Zagreb, 8. sept. Današnje partije državne prvenstva v waterpolu so se zaključile: v Zagrebu: Mladost je premagala Jadran (Hercegovi) z rezultatom 4:3 (1:2). Naprijed pa Polet z rezultatom 13:1 (6:1). v Splitu je domači Jadran premagal Primorje z rezultatom 3:2 (1:2). Mornar (Split) pa Jug (Dubr.) z rezultatom 4:2 (2:1).

sploh ni izvažala, 1952/53 pa je izvozila 941.000 ton žitaric. V istem razdobju je število traktorjev naraslo od 10.000 v 1950. letu do 33.000 v 1952. letu.

Zaradi »bele knjige« in dejstva, da demokratska stranka v predvolilni borbi nastopa z doseženimi gromotni uspehi, je republikanska stranka dvignila velik hrup. Njeni argumenti so naslednji: za propagando in zagotovitev glasov na bližnjih volitvah uporablja Menderes rezultate Marshallovega načrta.

Takim argumentom so demokratski ostro odgovorili. List »Zafere« je intervjuval vodjo ameriške misije za gospodarsko pomoč Turčiji, ki je izjavil, da je Turčija dežela, ki je Marshalov načrt najbolje uporabila in je imela od njega največ koristi.

Zaradi tega je prišlo tudi do sodne prepovedi stranke Milet po velikosti tretje v Turčiji, ki je z licitacijami in korist reakcionarjev odšla preveč daleč.

Glade stranke Milet se zdaj pojavljajo tudi naslednje kombinacije:

Ce sodišče ne bo izdalo dokončne odločbe o njeni prepovedi, bi se utegnulo zgoditi, da skleneta stranka »Milet« in republikanska narodna stranka volilno koalicijo. Če pa jo bodo dokončno prepovedali, bi lahko posamezne osebnosti stranke Milet kandidirale na listi republikanske stranke.

Med zadnjimi volitvami je demokratska stranka namreč nastopila z geslom, da le ona lahko zagotovi versko svobodo in je obljubljala ponoven pouk ezana v arabsčini in ne v turščini, čitanje korana po radiu in drugo, kar je po prihodu na oblast tudi izpolnila.

Se en element lahko precej oteži položaj demokratske stranke. To je njena sedanja politika omejitve in nadzorstva države v gospodarstvu.

To so v glavnih potezah osnovne značilnosti te tako zgodnje volilne kampanje, ki bo odločila, kdo bo vladal v naslednjih štirih letih v Turčiji.

Zunanjepolitične izjave predsednika bolgarske vlade

Sofija, 8. sept. (R). Predsednik bolgarske vlade Cervenkov je imel danes govor, v katerem se je dotaknil tudi bolgarskih odnosov do sosednih držav in zahodnih sil.

To bi pomenilo posebno velik prispevek za zmanjšanje napetosti na Balkanu.

POSLANIK SZ V TEHERANU OKREVAL

Teheran, 8. sept. (R). Sovjetski poslanik Lavrentijev je sprejel danes šefa protokola iranskega zunanjega ministrstva, ki se je zanimal za njegovo zdravstveno stanje.

Novo jezero v makedonskih planinah

Mavrovo, septembra

V makedonskih gorah nastaja novo jezero. Tam, kjer se končuje obronki Sare in kjer pada Bistra, na polju, po katerem je nekada tekla mavrovska rečica, narašča voda in zaliva polje in vse na njem. Pred vodo spravljajo zdaj kmetje zadnje kopice sena in vse, kar je še ostalo. Jezero nastaja, ker so vodi zagradili prejšnji naravni tok po ozki soški. To je pravzaprav staro korito mavrovske reke in nekdanja karavanska pot, ki je na tem kraju tekla vzporedno z njo.

Soteska je ozka, zdaj pa jo ljudje zagrajujejo z jezom. Prvkar jemljejo zemljo s sosednjega brega in jo nabijajo med dve planini in med dva kamnita temelja, ki sta okrog 260 m vsakega. Ljudje kopljejo svoje, dovažajo jo, nasipajo po že poprej nabiti in nabijajo težko in trdo. To je največje zunanje gradbišče na Mavrovu. Jez raste in zagrajuje pot večji količini vode, ki je že zalila velik prostor in ga stalno zaliva — tiho in neslišno. Zalila je poti, hiše, njive in trate. Mavrovi hani bodo zbrisani z zemljevida. Za ljudi ne obstajajo več: pod vodo so in bodo tu večno ostali.

Jezero že zapluskuje kamnite podzidke jezu in ljudje hito, da jih voda ne bi dohitela. Tekmujejo z vodo, dokler trajajo še lepi jesenski dnevi, dokler ne nastane slabo vreme, ko ne bodo mogli več uspešno delati. Toda četudi bi voda prekoračila ljudi na jezu, jih to ne bi presenetilo. S posebnimi napravami in s prekopom bi iz jezera spustili nevarno količino vode, ki bi lahko jez ogrožala. Gradbišče Mavrovo je obširno. Niti zdaj ni združeno na enem kraju, pa tudi jutri ne bo. Nekaj desetih gradbišč je raztresenih po gorah, na zemlji in pod zemljo. Tam bodo jutri stali objekti. Niti obiskati jih ne morete hitro, iz doline vidite le malo. Ponekod samo prve znake del: skupine delavcev, predore, stroje, žičnice, drobilec kamenja, barake, nove poti. Trud teh ljudi vidite šele, ko greste globoko pod zemljo, kjer opravljajo glavna dela. Tam gladajo v notranjščino zemlje, vrtajo predore in betonirajo. Močno vez grade med jezerom in krajem, kjer bodo njegovo vodno energijo spreminjali v električno. Tu tisoči ljudi nade eno izmed velikih del na gradbišču. Okrog 5000 jih je, ki vrtajo in dokončujejo nad 30 km predorov raznih dimenzij in še več prekopov ter grade strojno dvorano. Svedri vrtajo, razlagajo se eksplozije min in iz globin

prihajajo na dan desetine ton gradiva skozi predore. Se nekaj desetnih metrov pa bo napravljen dohod glavnega predora do vode na jezeru. Betonirali so tudi že večidel Toljanskega in Vlainičkega predora. Predor teče skozi gore pri vasi Duf, pa mu je na poti prepada. Zato so morali zgraditi predor do dna prepada, in ga potem spet dvigniti v goro. Ta kraj imenujejo »sifon«. Glavni predor je dolg in zlagoma pada proti tako imenovani tlačni cevi. Od tod bo voda strmoglavila na turbine pri Vrutoku s silo 32 kubikov v sekundi.

Na koncu Vlainičkega predora grade zanimiv objekt: vrtajo napliven vodnjak, ki se spušta naravnost v predor. Skozenj bo v predor padala voda iz Jelovske reke, ki ima še večjo silo kot voda iz jezera, in okrepila njeno silo. Če pa bo na turbinah nastala okvara, bodo spustili zapor-

nico pred tlačno cevjo in voda ne bo mogla padati na turbine.

Glavni tunel se bo končal pri vasi Vrutok, poleg izvira Vardara. Tu kopljejo v goro strojno dvorano. Ljudje opravljajo naporen posel, ko kopljejo v notranjost gore.

»Pravkar smo prižgali mine,« so nam dejali, ko smo prispeli do vhoda.

Ljudje vrtajo bodočo strojno dvorano, ki bo visoka 35 m in dolga okrog 100 m ter široka 15 m. Človeške roke so razrile to podzemsko širjavo vzdolž in počez in navzgor, in napravile nekaj, kar je podobno krtini. Brnenje vrtalnih strojev nas oglušuje, črpalke neprestano bruhajo vodo, jamski les poka pod težo gore, ljudje pa trgajo od nje kos za kosom in grade strojno dvorano, v kateri bodo postavljeni štirje agregati po 50.000 KS.

Direktor Mavrova trov. Grga

Cupić pravi, da bi v tej dvorani lahko postavili gledališče v obliki amfiteatra, ki bi lahko sprejelo 10.000 ljudi.

Tudi monterji so že začeli delati na Mavrovu.

To je sedanje razdobje graditve.

Delo dobro teče in tako bo tudi v prihodnje, če bodo investicije pravočasno na razpolago. Če bo politično delo na gradbiščih opravilo svoje, ne bo več vprašanja discipline. Tudi kulturno prosvetno delo bi bilo potrebno. Delavci so se mi pritoževali, da ne dobivajo niti časnikov.

Vsa voda, ki se je stekala v Crni Drim in potem v Jadransko morje, bo v bodoče poganjala centrale mavrovskega sistema in tekla v Vardar, oziroma v Egejsko morje.

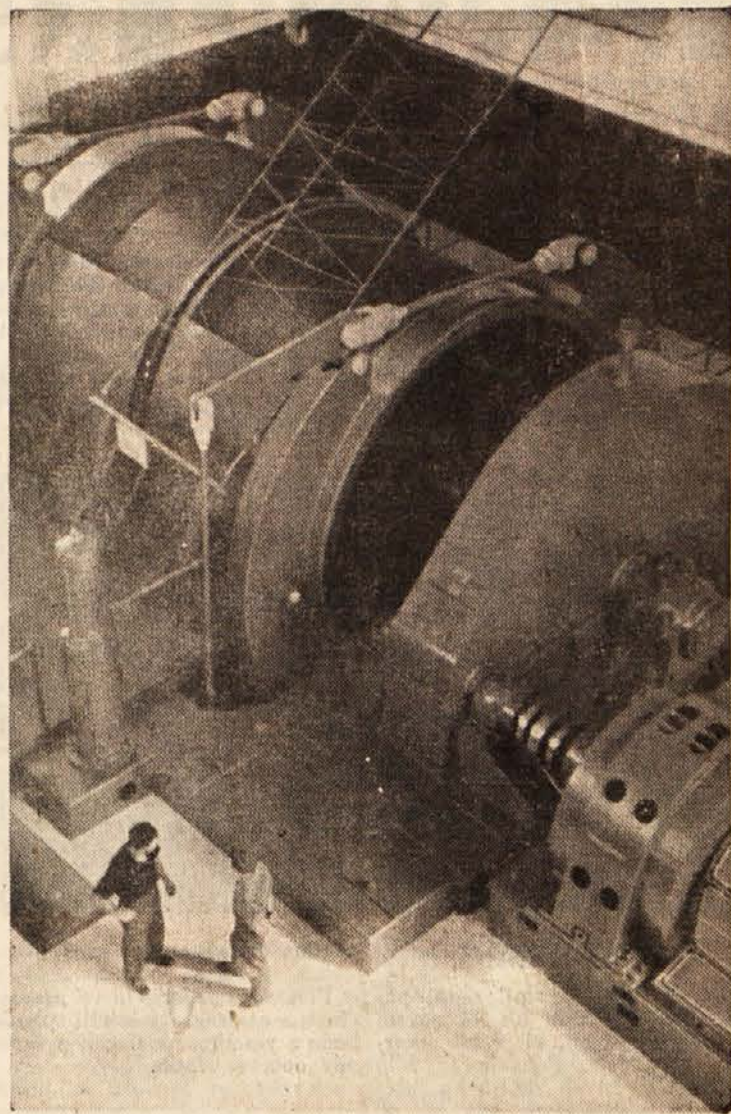
Mavrovo bo akumulacijska centrala: ko bo suša, bo krila velik primanjkljaj električne energije v republiki, sedanje centrale pa bodo priključene na mavrovski sistem in tako bo njihova zmogljivost pravilneje izkoriščena.

Graditev Mavrova je prinesla napredek vsemu temu področju. Marsikaj novega je prinesla. Zdjaj teče tam delo, ki preobrazo naravo in ljudi. Kaj bo šele pomenilo, ko bodo odtodni prebivalci občutili darove ukročene narave v svojih domovih, v mestih in vaseh, v industriji in sploh vsepovsod?

Jezero se sedaj polni in bo obsegalo okrog 14 km². Naraslo bo do čudovitih gozdov okoliških gora, kjer bodo prav gotovo izredna letovišča. Napak so napravili, ko so postavili barake, namesto, da bi sezidali vile ali hiše, ki bi kasneje služile v turistične namene, kot bodo služile desetine in desetine kilometrov cest, ki so jih gradili za potrebe gradbišč.

Predstavljam si, kako se bodo vrhovi teh gora ogledovali v globokem planinskem jezeru, kako bo divjačina privabljala lovec, okusne postrvi ribiče, jezero, gozd in zrak pa — izletnike.

Ananije Leković

Naš fotoreporter se je na poti po Štajerskem ustavil tudi v Velenju, kjer je najbogatejši rudnik lignita v naši domovini. Bil je prijetno presenečen, ko je videl mogočne naprave novega jaška. Na sliki, ki jo je posnel, vidimo strojno ob izvoznem stolpu. Na novega leta bodo vse naprave montirane in takrat bo začel novi jašek obratovati.

Nenavadna trafika

Niš, 8. septembra
Vaščanom iz Cerova je bilo pogosto žal izgubljenega časa. Poleti so od jutra do mraka delali na polju, prodajalec v zadruzi pa ni dolžan ves dan čakati, kdaj bo prišel kak kupec. Najtežje je bilo

s tobakom. Kmetje so morali pogosto celo v mesto, če so hoteli kaditi. Kavarne v vasi ni. Vaščani so se že večkrat pritožili upravnemu odboru zadruge in prosili, naj poizkusijo najti neko rešitev za preskrbo s cigaretami. Končno se je uprava domislila zelo originalnega izhoda. V vasi so postavili zabojček z označenimi cenami, poleg njega pa druger, za denar. Nanj so napisali: »Vzemj cigarete in pusti denar«. Vsak dan prihajajo tako zadržani po cigarete, si izberejo in pošteno plačajo.

Nekoga jutra so ugotovili primanjkljaj šest dinarjev. Menda vendar ni šla edina rešitev po vodi? Nepoštenost je že potrkala na vrata zabojčka za denar.

Toda kaj se je pravzaprav zgodilo? Tudi vprašanje drobiža so namreč uredili na originalen način. Če nekdo po naključju nima drobiža ali pa sploh nima denarja, lahko v zabojčku pusti n. pr. jajce, ki jih zadruga odkupuje po določenih cenah. Primanjkljaj 6 din je nastal zaradi nesporazuma. Nek zadržnik je mislil, da zadruga odkupuje jajca po 8 din, ne pa po 7.

Tako je ta originalna ustanova vzdržala prvo preizkušnjo. Zdjaj z uspehom posluje dalje. V okraju o tem mnogo govore. Mnogim kmetom je še vedno nerazumljiva ideja zadržnikov iz Cerova, toda trafika brez prodajalca je zelo privlačna in bodo morda novi način začeli uporabljati tudi v kakih drugih vasi.

Ljubiša Ristović

Z. Mijalković

TRI ZGODOVINE VAREŠA

Vareš, septembra

Prek kamnitega mostu v Varešu, ki so ga zgradili čez bistro gorsko rečico Stavnjo še za turške vlade, pridete v gomije mesto, v katerem se zečenja in zaključuje prva zgodovina vareškega rudnika. Le-ta se zdi kot resnična legenda, katere prve strani so bile napisane že pred nekaj stoletji, zadnje pa piše morda zadnji dedič slovitih vareških kovačev Mijo Frankovič.

Izročilo vareških rudarjev

Prva zgodovina Vareša je vsa povezana s hitro Stavnjo. Na njenih obrežjih so ljudje napravili »majdane«, v katerih je vodna sila poganjala kladiva, ki so kovala vareško rudo, pretaljeno v železo. Iz Droškoveca, kjer je tudi danes zunanji kop, so na konjih prinašali rudo v topilnice. Stavnja je poganjala mehove, ki so razpihovali ogenj v pečeh, kjer so talili železo. In ko so po dvajsetih dneh iz oglja in rude dobili tekoče železo, so ga kalili v mrzli vodi, iz katere so se dvigali oblaki pare.

Kovaška obrt Varešanov se je prenašala z očeta na sina. Skoro

vsaka družina je imela svojo talilnico in svoje rodbinsko izročilo. Izdelovali so razne kovinske izdelke, za katere so se pulili carigranski, beograski in budimpeštanski trgovci, ki so dolge dneve potovali po karavanskih poteh, da so prišli do Vareša in njegovih dragocenih izdelkov.

Mijo Frankovič še pomni, kako sta ga ded ni praded učila kovaške obrti. Danes pa se mu motovili okrog nog petletni sinček, on pa krepko udarja po razbeljenem železu. Sicer je še premlad, da bi ga vzvel v uk, vendar se Mijo že pripravljaja, da bi tudi nanj prenesel stoletno izročilo.

Izmed štirideset topilnic, kolikor jih je nekada bilo, so danes ostale samo dve, ostale pa je pogoltnil čas, pomladne vode Stavnje in sodobna industrija. Ostali so samo slapovi, ki so jih ljudje napravili, da bi usmerili vodo na svoje »majdane«.

Do rudnika bosta ostala in dve peči

Pred šestdesetimi leti so avstrijske oblasti porušile dve topilnici in na istem kraju sezidali visoke peči. Družine Grbičev, Bogeljčev, Pejčinovičev, Dugonjičev in drugih, katerih moški so bili iz roda v rod kovači, so zapustile svoje topilnice in skupno z delavci iz Moldavije, Češke, Avstrije in drugih dežel začele delati v železarni.

Izročila vareških kovačev so nadaljevali z metalurškim kladivom. Odtistihmal je voda Stavnje postala kalna in umazana. Ni več postarji, ki so nekoč plavale po tej gorski rečici. Vlado Bogeljčev še pomni svojega deda, ki je nekada pripravljaj oglje za topilnice, ko pa so zgradili visoke peči, je začel delati v livarni. Nekoga dne, pred pedesetimi leti, je poslal v livarno tudi malega Vlada.

Pripovedujejo, da so nekoč vareški rudarji ponudili avstrijskemu cesarju Francu Jožefu, naj bi nek jašek dobil njegovo ime. Cesar je privolil. In potem so začeli po rudniku govoriti, češ Franc Jožef je dobil luknjo v Varešu. Ob drugi priliki, ko so rudarji izbojevali osemurni delavnik, so slovesno pokopali »deveto uro«. Vajenci so napravili majhno železno krsto in križ na njej, na kateri je pisalo »deveta ura dela«.

Vareška železarna doživlja svoje zadnje dni. Ista zgodovinska nuja, ki je nekada potisnila topilnice nice v stran, sili v pozabo tudi vareške visoke peči. Železarna se umika rudniku, ki bo Zenici dajal

letno milijon in 750 tisoč ton železne rude.

Ostale pa bodo sledi prejšnjih dveh zgodovin. Dve zadnji topilnici na Stavnji, ki so danes pod zaščito države in kjer bi morali zadržim kovačem omogočiti, da bi nadaljevali stoletno izročilo. Ostali bosta tudi dve visoki peči. Vse ostalo pa bo zbrisala tretja zgodovina Vareša.

V tesni kotlini se gnete nekaj gradbenih podjetij in 10.000 delavcev. Vsepovsod nekaj zidajo, grade, kopljejo ali rušijo. Kakor da so se vse človeške moči združile, da bi spremenile ta kraj, ki je stoletja živel nespremenjeno.

Z vrha gore skreperji odstranjujejo zemljo in prodirajo v globino. Do 2040. leta bodo odtod odstranili 40 milijonov kubikov zemlje in jo prenesli na drugo stran. V tej gori se skriva 150 milijonov ton železne rude. Namesto 400 m visoke gore bo ostala 100 m globoka jama.

V dolini grade železniško po-

stajo, tirnice, podvoz, transformatorsko postajo in mnogo poslopij. Tri štirinadstropne hiše gledajo zviška na nizke hišice, pred katerimi sede starci in pijejo kavo. Z lesenega privarjaja muzej in obupanin glasom kliče k molitvi.

Vsako uro se po dolini razlega piskanje siren. Takrat ljudje urno zapuste stanovanja, pisarne in gradbišča, da jih ne bi zakopalo kamenje, ki ga mine mečejo na vse strani.

Graditelji niso niti Stavnje pustili pri miru. Njena struga je že na pol zasuta, razdeljena na majhne umazane potokce, pa se urno prebija skozi kamenje in zemljo, ki je nasuta vsepovsod. Kaj pa vareški kovinarji? Mnogi izmed njih se pripravljajo, da bi odšli v Zenico in Ilijaš, da bi tam nadaljevali izročilo vareških kovačev. Ali pa bodo kasneje prišli za rudarski kramp in čelado in se pridružili tisočim delavcem, ki kopljejo rudo za Zenico.

Ljubiša Ristović

16 milijonov so dali v Šoštanju za novo kegljišče

najnujnejših stvari se pa ne totijo

Menim, da se lahko vsakdo strinja z osnovnim stališčem članka, ki je bil objavljen 25. avgusta v »Ljudski pravici« — Borbičev gleda razpajanje investicijskih sredstev, o čemer so razpravljali na seji okrajnega odbora SZDL Krško. Ker se mi zdi to vprašanje zelo pomembno, bi omenil še nekaj tipičnih primerov, kako ponekod povsem nepravilno uporabljajo sredstva za investicije.

Letošnji dopust sem preživel v šoštanjskem okraju. Lepota narave, še posebej v okolici Mozirja in v Logarski dolini, me je navdušila, vendar pa sem že po kratkem bivanju tam spoznal, zakaj v okraj letoviščarji in tuji postojteje ne prihajajo. Če pogledate ceste, se človeku zasmilijo vozila, ki morajo voziti po njih. Brez dobrih cest pa si napredka v turizmu skoraj ne moremo predstavljeti. Marsikaj pa bi lahko rekli tudi glede snage po naseljih in lokalih. Če bi imeli denar, sem si mislil, bi se dalo tu marsikaj storiti in številni tuji bi leto za letom visoko obestovali potrošeni denar. Toda domačini so me opozorili, naj si ogledam kegljišče

Šoštanju, ki so ga pred kratkim zgradili. Ko sem šel, da so zanj porabili okrog 16 milijonov din, tega skoraj nisem mogel verjeti. Pohitel sem, da si ga ogledam. Mimo stanovanjskih provizorjev sem po prašni, zelo slabi cesti, mimo neurejene okolice prišel do novega kegljišča. Ze na prvi pogled sem ga ocenil, da bi bil lahko atrakcija kakega velikega letovišča n. pr. Bleda ali Opatije. Razkošno je, da si človek kar težko predstavlja. Se bolj sem strmel, ko sem si ogledoval notranjo opremo. Sele tedaj sem lahko verjel, da so v resnici lahko porabili toliko milijonov, zraven pa sem se še spraševal, če v Šoštanju res ni bilo ničesar nujnejšega, za kar naj bi porabili tisti denar. Ko sem nato spraševal, kako so se mogli odločiti za takšno luksuzno športno napravo v okraju, ki bi potreboval marsikaj nujnejšega, nisem dobil nobenega prepričljivega odgovora. Prvič ta šport niti ni tako množičen pri nas in še danes dvomim, če se je načrt zanj razvil v glavah celotnega delovnega kolektiva — investitorja. Ne morem si misliti drugače, kot da je pri tej investiciji prišla do izraza

želja ozkega kroga po osebni zabavi ob prostih večerih.

Pri nobeni investiciji ne bi smeli izgubiti presoje, kaj je potrebno in kaj ni, kaj si že lahko privoščimo in česa še ne. Samo pogledajmo, kdaj se bo to kegljišče amortiziralo, zraven pa pomislimo, kaka koristna dela bi lahko opravili s tem denarjem. Nekateri zatrjujejo, da so na gradnjo tega kegljišča pristali celo nekateri forumi in Ljubljani. Če je to res, investicije prav tako ne moremo zagovarjati. In prav bi bilo, da bi sleherni investicijo, njen namen in pomen dobro pretehtali, preden bi se zanjo odločili. Takih kegljišč so namreč zgradili v zadnjem času še več, kot n. pr. v Mariboru, Celju itd.

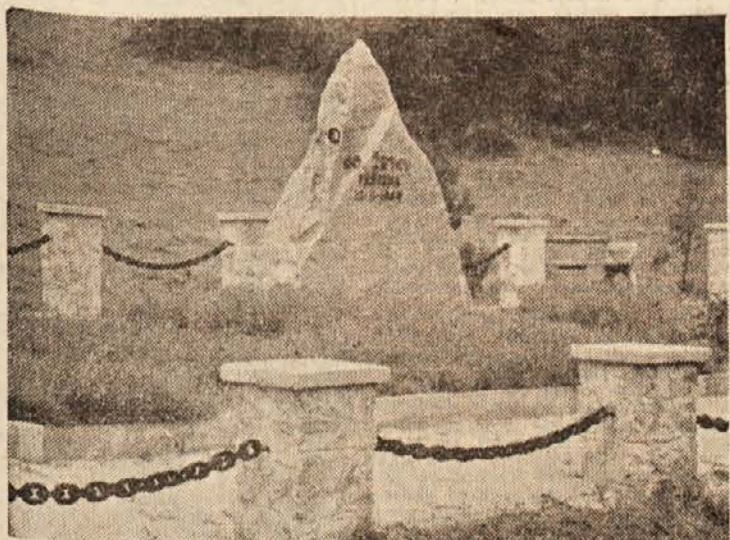
V krškem okraju so obdoli preuranjene investicije, za katere pa moramo priznati, da so bile okolici znatno bolj koristne, kot pa n. pr. kegljišče za Šoštanjčane. Mnogo boljše bo, če bodo kolektivni zaenkrat postavili manj kegljišč, namesto njih pa več nujno potrebnih stanovanj, šol, zdravstvenih ustanov in večini delovnega ljudstva koristnih športnih naprav.

J. K.

Štiridesetletnica prvega letalskega poleta nad Cetinjem

Cetinjska »Pobeda« se je te dni spomnila 40-letnice pomembnega dogodka, ko se je prvo letalo dvignilo nad Črno goro. Dne 4. septembra 1913 je priletel nad Cetinje tržaški Slovenec Ivan Vidmar s svojim letalom »Bleriot« in pristal na »Obiliča poljan« pred Vojnim stanom. Naslednji dan je pred očmi Cetinčanov vzletel in krožil nad mestom, nato pa je spet pristal na istem kraju. Stari Cetinčan Marko Kaludžerič, ki ni verjel svojemu vnuku, da se človek lahko dvigne v zrak, je takrat pred množico Cetinčanov vzkliknil: »Djavo je pobjedilo!»

Postoj, popotnik!

Sirom po naši domovini se dvigajo spomeniki, ki jih je postavilo ljudstvo junakom narodnoosvobodilne borbe in žrtvam fašističnega terorja. Med najlepše spada spomenik 60 žrtvam nemških nacistov v Frankolovem. Kdorkoli gre po cesti mimo spomenika, se spomni na grozote preteklih let, ko so nacisti pobijali naše ljudi kakor živino, ko so hoteli izbrisati slovensko ime in zadušiti vse, kar je slovenskega. Žrtve, ki so po strašnem mučenju izkpravale pri Frankolovem, nas spominjajo in opominjajo na čase, ki se ne smejo več povrniti!

IZ NAŠIH KRAJEV

Aljažev dom že zdavnaj ne more več sprejeti vseh ljubiteljev planin

Aljažev dom pod severno steno Triglav je že zdavnaj pretesen, da bi sprejemal številne obiskovalce gora. Dom so zgradili že leta 1904, in ga slovesno otvorili 7. avgusta istega leta. 30. marca 1909. je snežni plaz porušil to prvo planinsko postojanko — stari

na v našem planinstvu. Nova cesta, ki pelje iz Mojstrane do Aljažev doma, je šele skromen začetek. Treba bi jo bilo podaljšati, da bi vezala gornjo Savsko dolino z gornjim Posočjem. V Vrata bi bilo potrebno napeljati elektrovod visoke napetosti in telefon.

Graditelji Aljažev doma z očetom Požancem v sredini

Aljažev dom, ki stoji sedaj popravljen v Vratih tik ob novem Aljaževem domu, ki je bil zgrajen 1910. leta. Pohvale bi bilo vredno, če bi ob zaključku jubilejnega planinskega leta — ob 60-letnici stari dom obnovili ali pa celo zgradili novega. Planinsko društvo v Mojstrani je že dalo izdelati načrte za novo planinsko postojanko, ki naj bi ustrezala vsem perspektivam razvoja in planinstva v Vratih pod Triglavom. Urediti pa bi bilo treba vso okolico okoli bodočega doma. Vrata bodo lahko še zelo pomemb-

ni v našem planinstvu. Nova cesta, ki pelje iz Mojstrane do Aljažev doma, je šele skromen začetek. Treba bi jo bilo podaljšati, da bi vezala gornjo Savsko dolino z gornjim Posočjem. V Vrata bi bilo potrebno napeljati elektrovod visoke napetosti in telefon.

Korošci so Titu hvaležni za besede na Okroglici

V Slovenjem Gradcu, Dravogradu, Prevaljah in drugod na Koroškem je prebivalstvo že nekaj dni pred praznovanjem na Okroglici mnogo razpravljalo o prihodu maršala Tita na ta velik praznik primorskega ljudstva. Korošci so nestrno pričakovali njegov govor, še posebno spričo povečanega izjavanja ob naši meji.

Proslave na Okroglici se je s koroškega kota udeležilo veliko ljudi, predvsem članov sindikatov. Tisti pa, ki niso mogli na Okroglico, so spremljali potek proslave in govor maršala Tita ob radijskih sprejemnikih. V mnogih hišah, kjer imajo radio, so se zbrali tudi drugi prebivalci, ki so živahno pritrjevali odločnim besedam predsednika republike. Ze v nedeljo popoldne je bilo na vlakih in drugod slišati veliko pogovorov o Titu in njegovemu govoru. Ljudje so predsedniku republike hvaležni za njegove besede in se povsem strinjajo s stališčem naše vlade o tržaškem vprašanju.

M. D.

Preselitev sedeža krškega okraja odložena

Izvršni svet Ljudske skupščine LRS je odgodil preselitev sedeža okraja iz Krškega v Brezice do drugega leta. Medtem bo posebna komisija proučila predlog o preselitvi, nato bo Izvršni svet ponovno sklepal o tem.

Konferenca po dveh letih

Vzrokov za nedelavnost mladine v Trbovljah je več: brezštevilni aktivni in premalo pomoči članov Zveze komunistov

Ze precej dolgo v Trbovljah ni čutili mladinske organizacije. Zdaj se je skoraj po dveh letih zbrala mladina na konferenco, katere se je udeležilo 400 delegatov. Po pogledju, kaj so ugotovili na tej konferenci. Po 14. plenumu CK Ljudske mladine Slovenije, ki je odločil, naj mladina prenese težišče svojega dela v razna športna, kulturna in druga društva, predvojaške centre in podobno, je delo precej zaspalo. Dokaj slabo je vplivalo na organizacijo tudi to, da se je mladina povezala v organizacijo na terenu in nič več na svojih delovnih mestih. Na posameznih terenih najbrže tudi ne bi mogli uspešno delati, saj je na primer v območju

aktiva Center približno 600 mladincev. V tako velikem kolektivu res ni mogoče poznati vsakega posameznika, vedeti v kakšnih razmerah živi, poznati njegove težave in tudi njegovo delavnost v družbenem življenju. V tako velikem kolektivu ni mogoče posameznikom razpravljati o tem ali onem vprašanju, zato je pametneje, če postavimo osnovne organizacijske enote po ulicah, kolonijah in zasekljih. Priznati pa moramo, da je mladina dobila vse premalo pomoči od članov Zveze komunistov.

Sicer so pri pripravi na konferenco pomagale tudi osnovne organizacije Zveze komunistov, čeprav so mladinci pri nekaterih komunistih našli na kaj čudno pojmovanje. Sama konferenca pa je bila vsebinsko slabo pripravljena, discipliniranost, politična in osebna zrelost delegatov pa so lastnosti, ki jih to pot ni bilo opaziti. Razprave po poročilu skoraj ni bilo, v dvorani je bil nemir, delegati so konferenco predčasno zapustili in podobno. Oglušali se niso niti komunisti, kaj bi potem še pričakovali od mladincev.

Na konferenci so izvolili novo vodstvo. Nekaj glavnih vzrokov dosedanjega slabega dela poznamo. Zavedati se moramo, da je za vzgojo doraščajočega rodu odgovorna družba, torej mi vsi. V preteklosti je mladina trboveljskega revirja pokazala, da je sposobna izvršiti še tako težavne in zapletene naloge in zato delajmo z njo in uspehi bodo tu.

Cene na celjskem živilskem trgu

Cene sadju: Grozdje kilogram 60 din, jabolka 16-20 din, hruške 18-30 din, slive 18 din, broskve 36-100 din, maline 30 din, zelenjava: krompir 10 din, paradižniki 16-18 din, paprika sladka 32-40 din, paprika huda 20 din zelje 7-8 din, karfiola 60-70 din, koleraba 20-30 din, črna redkev 20 din, rdeča pesa 15 din, peteršilj 30 din, solata endivija 20-30 din, solata letna 70 din, kumarice 15-20 din, fižol v stročju 10-25 din, fižol luščan 50 din, korenje 40 din, zelena 60 din; ostale: lubenice 10-14 din, posojilo 100 din, gobe 100 din, jajca 15 din komad, mleko 30 din, morsko ribe 100-120 dinarjev.

V vseh gostilnah, kavarnah in restavracijah zahtevajte ljudsko pravico-Borbo.

V PREBOLDU GRADE VODOVOD

Prebivalci v Preboldu že več let sanjajo o vodovodu. Graditi so ga začeli že leta 1951 in zgradili so že dva rezervoarja s 105 kub. metrov prostornine. Letos bodo položili vodovodne cevi v zgornjem delu vasi. Vodovod, ki bo veljal približno 70 milijonov din, bo preskrboval z vodo vasi Prebold, Dolenjo vas, Kapljo vas, Latkovo vas, oddaljeni Šentlorence in Tekstilno tovarno Prebold. Potreben denar za gradnjo vodovoda so si prebivalci priskrbeli z zbiranjem starega železa in papirja, tombolo, kulturnimi prireditvami, s prispevki

okraja in prispevki delovnih kolektivov. Računajo, da bodo letos položili osnovne cevi, drugo leto pa bodo opravili potrebna instalacijska dela. Pri vodovodu so delali prostovoljno nad 20.000 ur in porabili približno 30 milijonov dinarjev. Največ so prostovoljno delali člani SZ in ZK, medtem ko mladina ni prav veliko pomagala. Poudariti pa moramo, da je vodovodna zadruga našletela na največji odpor in nerazumevanje pri raznih špekulantih in veleposelnikih.

J. J.

Samo s pravilnim štipendiranjem bomo spremenili socialni sestav študentov na univerzah

Odbor ZSJ in komite ZKJ ljubljanskih visokih šol sta v preteklem študijskem letu večkrat razpravljala o socialnem sestavu študentov. Deloma so probleme objavljali tudi v tisku ter o njih poročali na kongresu SZDL.

Tu imamo zbrane statistične podatke, ki nam pokažejo sledeče:

sloj	1936	1939	1948	1951
	%	%	%	%
delavski	3	7,1	10,1	10,4
kmečki	17	22,7	14,1	14,2
uradniški	55	55,1	66,0	61,1
obrtniški trg.	13	9,7	8,1	8,2
ostali	12	5,4	1,7	6,1

Iz te razpredelnice vidimo, da se socialni sestav ljubljanskih visokošolcev po osvoboditvi ni bistveno izpremenil. Ne bilo bi prav, če bi zaradi takšnega sestava obravnavali študentske probleme z nekim predsodkom, saj je tudi med slušatelji iz uradniških družin velik del naprednih tovarišev. Vendar s sedanjim stanjem ne moremo biti zadovoljni. Visokošolski študij postaja na ta način le preveč privilegij uradniških krogov.

Z bežnim pregledom lahko ugotovimo, da je večina slušateljev iz Ljubljane, Maribora in Celja, medtem ko število slušateljev iz Bele krajine stalno pada, in kar velja v manjši meri tudi za Primorsko. Iz Suhe krajine pa n. pr. ne študira na ljubljanskih visokih šolah nihče. Kontrola učnih uspehov nam pokaže obratne rezultate. Najslabše so se odrezali študentje iz Maribora, Celja in Ljubljane, boljše uspehe pa žanjejo tovariši iz podeželja. Ta ugotovitev skoraj gotovo ne bo nikogar presenetila. Studentje, ki spoznajo tudi resne strani življenja že v rani mladosti, na univerzi pravilno pojmujejo svoje naloge, pa čeprav študirajo v težjih pogojih, v slabših stanovanjih, ob pičli prehrani in podobno. Pri tovariših, ki so prišli iz Maribora, kar hitro začutimo, da ni več nad njimi kontrole staršev, kot je bilo to poprej v gimnazijskih letih.

Osnovni vzrok za tak socialni sestav in za vse posledice, ki ga prinaša, tiči v sedanjem načinu

Okrog 4000 nesreč letno v Ljubljani

Odbor za zdravstvo in socialno skrbstvo MLO je razpravljalo o problemu zaščite ljudi pri delu. Nesreče v zadnjih letih so vedno pogostejše. Število ponesrečenecv se je že lani dvignilo nad 3500, za kar je bilo izdano nad 20 milijonov dinarjev. Prav tako se je število izgubljenih delovnih dni dvignilo nad 70.000. Kakor kažejo podatki iz prvega polletja 1953, pa bo število nesreč v tem letu še mnogo večje.

Sklenili so, da bodo ta problem predložili v pretes Mestnemu ljudskemu odboru in predvsem zboru proizvajalcev. Potrebno bi bilo, da zaščito dela prevzamejo predvsem delovni kolektivi.

podpiranja visokošolcev. Na predlog ZSJ ljubljanske univerze, da dobivajo otroške doklade le tisti študentje, ki izpolnjujejo študijske dolžnosti, se je stanje sicer nekoliko zboljšalo. Se vedno pa ni odločeno, kako pomagati študentom s kmetov in iz delavskih družin, ker so štipendije zelo omejene. Naša organizacija je ob koncu študijskega leta prav zaradi njih začela snovati študentske klube po okrajih, ki naj bi poskrbeli za uveljavljanje študentov v javnosti ter za povezavo z okrajnimi forumi. Ti bi morali namreč v prvi vrsti poznati probleme visokošolcev svojega področja. Iz razgovora z raznimi vodilnimi tovariši smo ugotovili, da so naši pogledi pravilni, kajti komuna je dolžna nuditi podporo članom, ki jo potrebujejo in za službo. V nekaterih okrajih, kjer so se študentje resno lotili dela, so ljudski odbori in podjetja že začeli podeljevati štipendije. Naša organizacija predvideva spre-

membo socialnega sestava edino v spremembi dosedanjega načina podpiranja. Tudi v drugih ljudskih republikah so se okrajni študentje že odločili, da bodo s štipendijami omogočili visokošolsko vzgojo kmečkim in delavskim otrokom. Studentje agronomije pa sedaj predlagajo, naj bi se kmečkim gospodarstvom pri odmeri davkov obvezno upošteval študij njihovega člana.

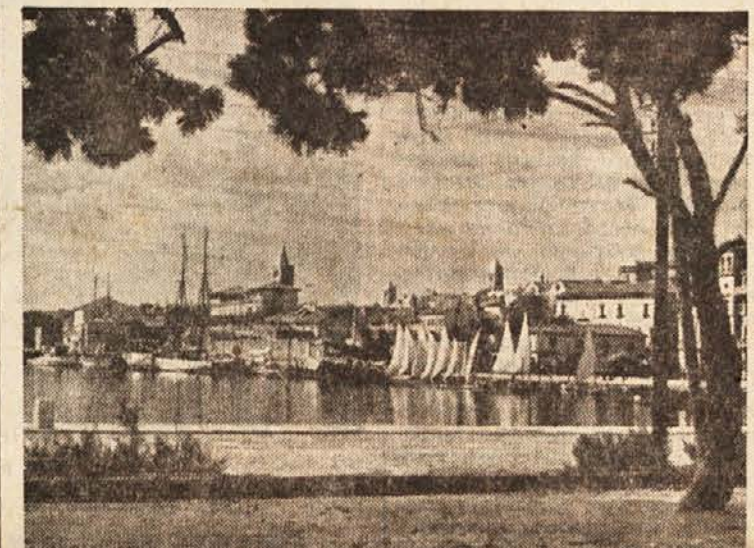
Morda bi pri naših univerzitetnih problemih kritično pogledali še naš kader, ki prihaja iz gimnazij. Čestokrat maturantje ne obvladajo osnovne snovi in na univerzi se ponavlja praksa iz gimnazije: da študentje na sto različnih načinov, enkrat z večjo, drugič z manjšo srečo, vedno pa brez solidnega znanja rinejo naprej. Ostrejši kriterij v gimnazijah in odločnejša selekcija v prvih letih na univerzi bodo preprečili, da bi prihajal z naših univerz kader, ki svojim nalogam ni kos.

S. J.

Na Rabu pričakujejo v nedeljo kakšnih 12.000 gostov

Bivši rabski interniranci se v velikem številu prijavljajo za obisk nekdanjega zloglasnega taborišča na Rabu, v katerem je, kakor navaja v svojem nedavnem govoru na Okroglici tov. Tito, našlo smrt okrog 5000 ljudi. Obisk rabskega taborišča in množičnega

godba Ljudske milice iz Ljubljane. Svojo udeležbo na svečanosti, posvečeni med drugim tudi 10. obletnici osvoboditve rabskih internirancev in ustanovitve rabske brigade, je obljubilo tudi 60 članov pevskega društva Ljubljanski Zvon. Za množični obisk na Rabu

grobščica v Kamporu bo imel, kakor je bilo poudarjeno na nedavnem seji rabskega odbora pri Glavnem odboru ZB, komemorativen značaj. Svečanosti bodo namreč v glavnem potekale na množičnem grobišču žrtev italijanskega fašizma v Kamporu.

Kakor smo poučeni, bosta pri komemoraciji sodelovali dve godbi iz Slovenije in sicer godba na pihala trboveljskega »Rudarja« in

se je prijavilo več tisoč domačinov z okoliških otokov in okrog 2000 bivših internirancev iz vse Slovenije.

Rabski mestni občinski odbor, nekdanji MOO, ki tudi proslavlja te dni pomembno 10. obletnico svoje ustanovitve in osvoboditve otoka Raba, pričakuje v soboto in nedeljo 11. in 12. t. m. obisk kakih 12.000 gostov.

N. Z.

ANKETA »BORBE« O GOSTINSTVU

Družbeno prehrano je treba organizirati na nov način

Zaradi nesorazmerno visokih cen abonentske prehrane in deloma tudi prehrane v delavsko uslužbenških restavracijah in menzah, kakor tudi zaradi tega, kar se nismo lotili organiziranja reševanja problema družbene prehrane, se zlasti v večjih mestih čedalje več potrošnikov usmerja k redni prehrani po privatnih hišah, kjer stane prehrana celo 30% manj, kakor v restavracijah in gostilnah. Razen tega se stihljivo pojavljajo kot vsiljiva oblika prehrane tudi privatne ljudske kuhinje, ki prav tako nudijo cenejšo prehrano.

Pri tem pa se postavlja vprašanje: mar naj bo to rešitev problema množične prehrane prebivalstva? Abonentski sistem družbene prehrane, ki je v določeni meri nastal iz prvotne oblike zaprtega kroga družbene prehrane, vsakekar pomeni prečiščen korak naprej v prizadevanju, da se družbena prehrana prilagodi novim gospodarskim pogojem. Ta sistem pa vendar ne pomeni rešitev vprašanja, ker je v tej obliki prehrana še vedno nesorazmerno draga v primeri s povprečno plačo našega delovnega človeka. Treba bo torej najti nekaj novega, ekonomičnejšega in boljšeje od obeh dosedanjih oblik družbene prehrane.

Če analiziramo sedanje cene redne prehrane in obliki posebnih obratov družbene prehrane, v obliki abonentske prehrane in prehrane v gospodinjstvih, tedaj lahko spoznamo naslednje: po analizi znaša cena za vse tri dnevne obroke v obratih družbene prehrane 720 din, medtem ko stane abonentska prehrana prede za asortiman in način poslovanja 468 din za osebo. Če računamo na osnovi količin materiala za prehrano v vrednosti 270 din mesečno (dnevno okrog 90 din), tedaj stanejo pripravljena jedila v obratih družbene prehrane 4080 din, v abonentski prehrani 5480 din in v gospodinjstvu 4340 din. To pomeni, da znašajo redijski stroški v obliki približno na vrednost materiala v prvem primeru 47%, v drugem primeru 115% in v tretjem primeru 60%. Pri tej vrednosti prehrabene materiala je prehrana v obratih družbene prehrane in v gospodinjstvih srednje dobra, v abonentski prehrani pa je v tej pogojih težavna, ker je za to ceno mogoče vzeti samo glavno in to najcenejšo jed.

Če pa vzamemo za osnovno količino prehrabene materiala v vrednosti 4680 din (dnevno okrog 150 din), tedaj

znaša cena prapravljenih jedil v obratih družbene prehrane 5980 din, v abonentski prehrani 7980 din in v gospodinjstvih 6300 din. Redijski stroški računani kot pribitek na vrednost materiala, bi bili v absolutnem znesku isti. V tem primeru je hrana v družbeni prehrani in v gospodinjstvih prav dobra, v abonentskem sistemu pa srednje dobra.

Gornja analiza nam pove, da je navzlic vsem pomanjkljivostim še najcenejša prehrana v obratih družbene prehrane, to je v delavsko uslužbenških restavracijah. V nekaterih oblikih družbene prehrane dosežejo nižje cene na podlagi raznih pomoči (raznih subvencij v naravnih in denarni obliki). Gotovo lahko z zmanjšanjem vrednosti materiala dosežemo tudi nižjo ceno za prehrano, medtem ko so redijski stroški precej stalni in se zmanjšane količine prehrabene materiala ne morejo znižati v večjem obsegu. Ta analiza nam razsvetljuje, da prehrana v gospodinjstvih ni ravno najcenejša — kakor se to mnogim zdi, ker ima gospodinja bolj enostavnejše in lahko pripravljajo najenostavnejša jedila, kakor to pač trenutno kaže finančno stanje.

Navedeni podatki dovolj jasno kažejo, da problema ne moremo rešiti z nobenimi notranjimi korekturami, v sedanjem sistemu družbene prehrane, marveč je treba najti nov sistem na temelju večje produktivnosti dela, nižjih proizvodnih stroškov in nižjih stroškov za postrebo. Se pravi, da moramo z boljšim izkoriščanjem stroškovnih elementov doseči ugodnejše cene.

V čem naj se torej odlikuje novi način družbene prehrane, ki naj bi zamenjal dosedanje stanje. To je predvsem pripravljane velikih količin jedil na enem mestu. Na ta način se lahko najugodnejše izkoristijo zmogljivosti kuhinje, najpravičneje se lahko izkoristijo vse vrste živil in plačaj za prehrano. Kot posledico vsega tega bi imeli večjo izbiro kvalitetnih jedil, ki bi zadovoljevala razne okuse, vključujoč pri tem tudi dietno prehrano in izbor jedil po plačilni možnosti posameznika. Razen tega igra veliko vlogo racionalno izkoriščanje goriva in ekonomično izkoriščanje delovne sile.

Logičen rezultat bi morala biti ugodnejša cena za prehrano delovnih ljudi, kar je v bistvu tudi namen tega sistema družbene prehrane. Razen tega ta sistem ne sloni na no-

benih ugodnostih in na nobenih subvencijah.

Možnost za izvajanje tega načina družbene prehrane imajo predvsem velika mesta, tovarne in rudniki in velika gradbišča, kjer se najbolj občuti problem družbene prehrane, medtem ko naj bi v ostalih krajih še vedno veljal v deloma spremenjeni obliki sedanji način družbene prehrane.

Kako pa bi ta nova oblika družbene prehrane zadovoljevala naše potrebnike?

Največji del popolnoma pripravljene jedi v taki kuhinji bi se odajal s pomočjo mreže restavracij s samopostrebo. To so posebno urejene restavracije, kjer se gosti sami postrežejo. Prvi mah se zdi, da je to neugodno, neprijetno, toda že v kratkem času se človek temu privadi in spozna, da ima več prednosti (razen prihranka delovne sile, ki predstavljata tona v gostinstvu, za samega gosta pa prihranek napitnine). Mnogim gostom je ta način ugodnejši, tu odprejo vsa vprašanja po strežnem osebju. Gost si lahko po prosti volji izbere tisto jed, ki mu ugaia in ki jo vidi pred svojimi očmi neodvisno od jedilnega lista itd. So pa tudi ljudje, ki se ne žele hraniti na ta način, tem bi bilo ustrezno z možnostjo jedil na domu, s prodajo predelanih jedil v surovem ali zmrazjenem stanju v ustrezaajočih restavracijah, prodajalnicah in podobno. Pri tem bi gostje lahko izkoristili usluge takih obratov kot stalni naročniki ali kot začasnji gostje.

Medtem ko je danes povprečna marža v gostinstvu okrog 85% računano na stroške materiala, bi bila pri predlaganem načinu družbene prehrane lahko za polovico manjša. Prav v tem pa je glavna prednost predlaganega sistema.

V vsakem oziru bi uvedba opisane načina prehrane pomenila preokretnico v naši množični prehrani, pomenila bi prehod k sodobni načinu prehrane. To bi napovedovalo prehod od obrtnega pripravljane jedi k industrializaciji prehrane. Jasno je, da bi uvedba takega sistema prehrane terjala investicije, četudi razmeroma manjše. Lani so bili v ta namen dati ljudskim republikam investicijski krediti, ki pa so bili porabljeni za druge trenutno »nujnejše« namene. M. Ivančič

OBISK V LJUBLJANSKI DRAMI

Ne mislite, da gre za kakšen pomemben obisk! To je bila samo poluradna novinarska radovednost. Saj veste, pred novo dramsko sezono smo in človeka seveda zanima, kaj bo v tem letu videl na našem reprezentativnem odru. Torej kar lepo po vrsti:

Najprej je tu strah, pravzaprav neka čudna tesnoba, ki se te poloti (seveda le, če tega nisi vajen) v tistih zadnjih prostorih gledališča: ozki vijugasti hodniki, povsod polno vrat, ljudje hodijo skorajda po prstih, nihče ne govori kaj glasno, vse sam skrivnostno šepet kakor obraz igralca, ki ga le za hip vidiš, ko zdrkne mimo tebe bogve skozi katerega vrata. Če bi povprašal, kaj je to, dobiš kaj kratak odgovor: Vaja. Toda, zdaj se mi, da ni samo to — najbrže je to že tradicionalno vzdušje v vseh teatrir, ki novincem vedno preseneči. Nekaj, kar je s teatrom tako povezano kakor človek s svojim vonjem. Komur je ta vonj nov, ga navdaja s tesnobo, pa najsi mu je še tako prijeten. Potem ta občutek mine. Sediš pri direktorju Miletu Klopčiču in ga v najbolj nezanimivem novinarskem žargonu sprašuješ najbolj nezanimive stvari, prav tiste in prav zato, kot menda od nekada sprašujejo vsi nerodni radovedneži. Praksa, dragi moj, pri teh pogovorih bi bilo najbrže nekaj narobe, če se ne bi vršili v stari predpisani obliki: Katera dela so letos v programu?, kako je sestavljen repertoar?, kako je z ansamblom?, s težavnimi itd. Vsekakor vsakemu poznana vprašanja.

Direktor Mile Klopčič je prijazen človek. Govorila sva o bodoči sezoni, vendar samo na splošno. Tako, nekakšen predgovor. Pojasnil mi je namreč, da je v zadnjem času imel prav o tej stvari že kar preveč intervjujev in da mu je tako pač težko še kaj povedati. Razumel sem ga in hkrati pomislil tudi na to, da bo za naše bralce še bolj zanimivo, če prinesemo mogoče esejistično pisan članek o repertoarju, nekak načelen zagovor in obrazložitev repertoarja. Tega pa bi lahko napisal dramaturg našega centralnega gledališča dr. Bratko Kreft, ki je na to tudi pristal. Torej naj to pot zapišem le nekatere splošne stvari.

Drama bo to sezono uprizorila deset na novo naštudiranih del. Poudarek je na delih iz novejših dramatik. Kot vse kaže, ne bodo imeli kritiki pravice do starih očitkov o zastarelosti repertoarja in muzejski Drami! Ta stvar bo držala kvečjemu še za preteklost. Seveda je jasno, da reprezentančno gledališče ne more mimo klasike in ne mimo slovenskega dramskega ustvarjanja. Naj bo delež poslednjega še tako skromen, brez izvirne slovenske drame si repertoarja slovenskega teatra ne moremo zamisljati. Tako sta letos v programu dve novi slovenski deli: Igor Torkar »Pravljica o smehu« in nova drama Mire Pucove »Beli grad«. Oba pisca smo po vojni že srečali na odru ljubljanske Drame. Morda bo to ponovno srečanje tudi prijetno presenečenje!

Klasiko zastopajo Molière (Zlahtni meščan), Tirso de Molina (Don Gil) in Ostrovski (Brez krivde krivih). Morda bi kdo želel še kaj drugega, človek sploh marsikaj želi. Toda gre za sorazmerje med sodobnimi deli in

Stevan Čallé: Vasa Anadolija

klasiko. Ali trpi eno ali drugo. Zgleda, da so to pot našli srečno sredino. Novi igralci: Souček in Kurent, ki sta prišla z Akademije za igralsko umetnost. Druge spremembe v ansamblu: Jih ni.

Režiserji: Jan, Milan Skrbinšek, Vladimir Skrbinšek, Molkva, Jamnik. To se pravi: isti kot lani.

Gostovanja: Operni režiser Hinko Leskovec v Zlahtnem meščanu in Branko Gavella v Krleži (V taboru).

Jubilejne predstave: Slavnostni obletnici umetniškega delovanja prvakinje naše Drame Mire Danilove in Vide Juvanove.

Obisk? — Dosedaj je bilo s te strani vse v redu, upamo da bo tako tudi v tej sezoni.

Pa cene? Ostale bodo približno iste ali pa le za malo dvignjene. Stroški! Subvencije so prenzizke!

Začetek sezone: Konec septembra.

Prvi predstavi: Molière (Zlahtni meščan) in Salacrou (Tak kakor vsi). To je vse. Vsaj prvič nisem mogel biti preveč radoveden. Poslovl sem se torej od direktorja in mnogo bolj sproščeno odšel iz hiše umetnosti, kot pa sem prišel vanjo. To toliko bolj, ker sem odnesel od razgovora razen prijetnih občutkov tudi seznam okvirnega repertoarja za sezono 1953-54.

Zdaj je ta seznam pred mano. Zanimajo me predvsem dela iz sodobne dramatik. Na seznamu je dvanajst del. Verjetno jih bomo videli od teh vsaj pet. Avtorji? Salacrouja vsi že omenili. Ta je prvič na slovenskem odru. Novi za slovensko publiko so tudi naslednji sodobni dramatik: Huxley (Glocondin nasmeji), Hochwälder (Javni tožilec — drama je doživela v tujini velik uspeh), Harris (Johnny Belinda), Hemingway (Peta kolona, Pravo je pa, da je problematično, če bomo tega velikega romanopisca res srečali na našem odru), Bruckner (Elizabeta Angleška), pa še dva avtorja drame Naslovna stran (Hecht—Arthur). Od že poznanih pa: Shaw, Lorca, Hellmann, Wilde in Hsiung (Biserna reka, ki v prejšnji sezoni ni bila izigrana).

Ponovili pa bodo najuspešnejša in še vedno privlačna dela, ki smo jih že videli: Cankarjeve Hlapce, Linhartovega Matička, Millerjevo Smrt trgoveškega potnika, Racina Britanik, Shawjev Pygmalion in zadnje lansko predstav Kolundžičevo dramo (Človek je dober).

Mladinska dramatika pa je, žal, slabo zastopana. Vsem poznano pomanjkanje izvirnih otroških iger je narekovalo, da je Drama sprejela v repertoar ponovno Golljevo Sneguljico in še njegovo Srce izgačk. Morda bi bilo dobro poslati v tuji literaturo kaj primerne, ker domačega domala nimamo. Vsekakor je in ostane otroška drama resen problem.

PRESEDNIK MEDNARODNE FEDERACIJE BIBLIOTEKARJEV JE PRIŠEL V BEOGRAD

Včeraj je prispel v Beograd g. Pierre Bourgeois, upravnik Narodne knjižnice v Bernu in predsednik mednarodne federacije bibliotekarjev. G. Bourgeois bo obiskal naše glavne knjižnice in se seznanil s problemi jugoslovanske bibliotekarstva. Z jugoslovanskimi bibliotekarji se bo razgovarjal o organizaciji mednarodnega kongresa bibliotekarjev 1954. leta, ki naj bi bil v kakem jugoslovanskem mestu. Med bivanjem v naši državi bo g. Bourgeois v nekaj večjih mestih predaval o problemih mednarodnega bibliotekarstva.

Po vsem, kar je bilo zapisanega, kaže, da se nam obeta lepa gledališka sezona. Kaj, koliko in kako se pa bodo te napovedi uresničile, bomo imeli priliko videti.

Voja Dimitrijević: Alipašina džamija v Sarajevu

Honoriranje glasbenih del

Včeraj dopoldne je bil v klubu književnikov v Beogradu plenum Zdrženja glasbenih umetnikov Srbije, ki so se ga udeležili tudi predstavniki Zdrženja dramskih umetnikov Srbije.

Na plenumu so govorili o avtorskih honorarjih glasbenih umetnikov v radijskih postajah in na predlog Vladimira Markovića, tajnika Zveze glasbenih umetnikov Jugoslavije o honorarjih glasbenih umetnikov sploh. To vprašanje so sprožili zaradi članka direktorja Radio Beograda, Draže Markovića o »Nagrajevanju umetnikov in obdavljenju umetniških honorarjev«, ki ga je 4. septembra objavila »Politika«.

V začetku maja t. l. je Zvezni izvršni svet izdal splošno navodilo o honorarjih izvajalcev glasbenih in književnih del za reprodukcije njihovih posnetih izvajanj. Na temelju tega navodila se predstavniki Zdrženja glasbenih umetnikov že nad dva meseca razgovarjajo s predstavniki Radio Beograda in Radiodruženja. Dosegli pa še niso dosegli sporazuma. Zdrženje glasbenih umetnikov meni, da je treba pogodbe z radijskimi postajami sklepati kolektivno v okviru Zveze glasbenih umetnikov.

»CORREO DA MAÑA« OBJAVLJA TITOVO BIOGRAFIJO

Rio de Janeiro, 7. sept. Za listom »Folha da maña« iz Sao Paula je začel tudi ugledni brazilski list »Correo da maña« iz Rio de Janeiro objavljati izvirne izsledke iz Dodijerove biografije maršala Tita. Vodilni konservativni list v Rio »Correo da maña« je začel objavljati življenjski uvod v knjigo ter hkrati sporočil, da bo v devetih nadaljevanjih objavil nekaj izvirnih izsledkov. Uvod v knjigo je list objavil na vidnem mestu na petih stolpcih s fotografijo tov. Tita in Vladimira Dedijera. Pred tem je list nekaj dni zaporedoma na prvih straneh omenjal, da bo začel objavljati izvirne izsledke iz biografije in poudaril, da je to ena izmed knjig s področja mednarodne politike, ki je v zadnjem času doživela morda največji uspeh.

V oceni knjige list ugodno ocenjuje tudi prevod socialističnega vodje in znanega brazilskega novinarja Osorha Borbe. List poudarja, da bo založba »Jose Olimpio« kmalu v celoti izdala knjigo v portugalskimi.

Razstava jugoslovanske grafike v Rio de Janeiru

Rio de Janeiro, 8. sept. V Muzeju sodobne umetnosti v Rio de Janeiru so otvorili razstavo sodobne jugoslovanske grafike, ki je pred tem imela velik uspeh v Sao Paulu. Tukajšnji tisk je otvoritev te prve razstave jugoslovanske likovne umetnosti v Rio de Janeiru ocenil kot pomemben dogodek v kulturnem in družbenem življenju glavnega mesta Brazilije. Ob otvoritvi so bili navzoči osebni poslanci predsednika republike Vardjasa in ministra za prosveto in pravosodje, predstavniki ministrstva zunanjih zadev, bivši minister zunanjih zadev Neves Fontora, predsednik stranke UDN Artur Santos ter večje število senatorjev in poslancev. Razen njih so bili navzoči tudi vodje diplomatskih misij Indije, Grčije, Izraela, Holandije, Finske, Belgije, Italije in Haitija, jugoslovanski veleposlanik Ivan Vejvoda z osebnim veleposlaništvom, direktorji vodilnih listov, umetnostni kritiki in številni drugi predstavniki

kulturnega in javnega življenja v Rio de Janeiru.

Znani umetnostni kritik Giorgio Maia je v predgovoru razstavnega kataloga ocenil umetniško vrednost 106 razstavljenih del in poudaril, da razstavljenega dela dajejo verno podobo današnje jugoslovanske umetnosti, ki temelji na bogatih tradicijah svoje preteklosti in velikih perspektivah svoje bodočnosti. Maia pravi, da je treba glade na značilnosti njenega nastanka in oblikovanja jugoslovanske umetnosti ocenjevati neodvisno od tistega, kar v zadnjem času ustvarja Zahodna Evropa. »Razstavljenega jugoslovanske grafika«, pravi Maia, »je plod čistega in samoniklega prizadevanja, ki se opira na neizbrpne vire narodne tradicije. Če v njej opazimo kake vplive, so gotovo le oblikovni. Pestrost razstavljenih del, ki izražajo razne sodobne težnje, nam omogoča, da z zadovoljstvom ugotovimo neodvisnost jugoslovanskih umetnikov. Zdi se nam, da je ta njihova svoboda značilna za umetnost, ki še ni dosegla končnega štadija, temveč z velikimi koraki napreduje.«

Ob koncu Maia pripominja, da bodo mnoga razstavljenega dela nudila občinstvu velik estetski užitek. Opozarja predvsem na dela Radovana Angelija, ki pravi, da so izvršni in prežeti z narodnim duhom. Omenja tudi dela Lazara Vujaklije, bakrorez Alberta Kinerta »Obešenece« in imenuje poemo. Ugodno ocenjuje tudi Debenjakovega »Bika« in »Akt« Vesne Borčić.

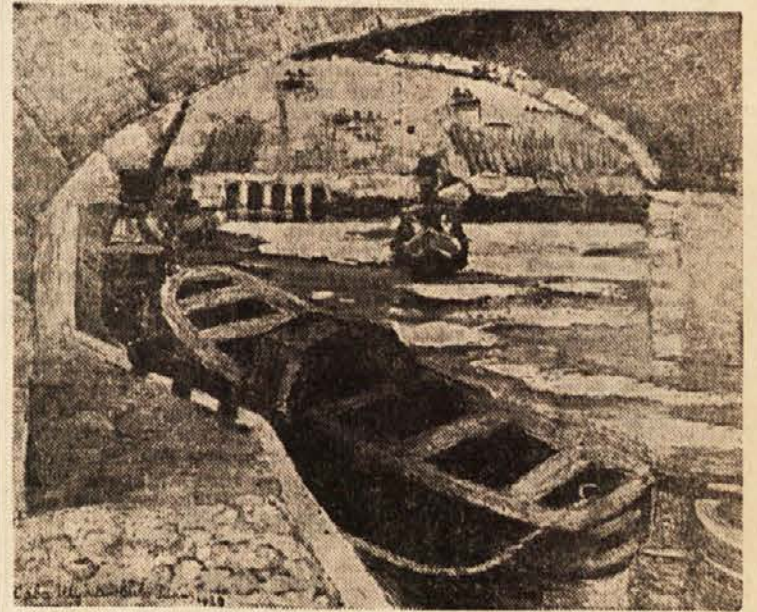
Razstava sodobne jugoslovanske grafike bo v Rio de Janeiru tri tedne, nato pa jo bodo verjetno prepeljali v Belo Horizonte, glavno mesto države Minas Gerais.

Nedeljko Suljmanac: O velikih gospodarstvih v kmetijstvu (poti razvoja in prednosti). Knjižnica »Politika« in družba. Strani 100. Cena 75 din.

Razstava v Moderni galeriji

Jutri, dne 11. t. m. bo ob 18. uri v Moderni galeriji otvoritev razstave 50 let jugoslovanskega slikarstva. Razstava, ki predstavlja zanimiv in pester prikaz likovnega ustvarjanja jugoslovanskih narodov v zadnjih petdesetih letih, je urejena tako, da na jasen

in nazoren način ilustrira razvoj slikarstva treh glavnih umetnostnih centrov — beogradskega, zagrebškega in ljubljanskega. Ravnateljstvo Moderne galerije vabi vse ljubitelje upodablajočih umetnosti k otvoritvi.

Sava Sumanović: Most preko Save

RABSKI ZBORNIK

Te dni je v založbi Glavnega odbora Zveze borcev NOV Slovenije izšla zanimiva in nadvse okusno opremljena knjiga, ki bo nedvomno obogatila izbor naše borbene, oziroma odporiške literature. To delo, zbrano, napisano in dotiskano v spomin na deseto obletnico dogodka, ko so se rabski interniranci sami osvobodili ko so na smrt obsodeni ljudje ustanovili svojo, rabsko brigado in razorožili Italijane na Rabu in na bližnjem Cresu, sodi v vrsto tistih knjig, ki jim še tako razvajen knjižni prijatelj ne more odrekati velikega dokumentarnega pomena in ne leposlovno-estetske vrednosti. »Rabski zbornik«, med drugim posvečen tudi trpljenju tisočev internirancev in spominu mrtvih, katerih urejena zbirališča bodo prav te dni obiskali

preživeli tovariši in soborci, je zasnoval uredniški odbor, sestavljen po večini iz ljudi, ki so sami pretrpeli strahote rabskega taborišča. V leposlovnem delu te redke publikacije iz življenja in trpljenja slovenskih internirancev se vrste otožne, mestoma prav pretresljive, v svoji preseljivji bolj čudovito preproste pesmi Iga Grudna, pokojnega poeta, barba globokega domoča, bede in krivice, ki jih je naš človek trpel v pregnanstvu. Manica Komarova je prispevala nekaj krajših, toplo napisanih črtic, od katerih prevzema zlasti »Zatajeni mrliček« in »Usodni paket«. Močno pretresajo tudi pisma otrok, ki jih je italijanski fašizem skupaj z neboljimi starši in poabljeni obsodil v pregnanstvo in počasnou umiranje v rabskem taborišču. Ta pisma je zbral in jim napisal dokumentaren uvod Bogomil Gerlane.

V obtožbo sadizma in krvočinstva italijanskih fašistov izaveni tehtni, z dokumenti in številkami podprti uvodni sestavek Siliverija Pakiža, v katerem se nizejo strahotni podatki iz italijanskih taborišč s posebnim delom, ki nlasti antanko opisuje rabske strahote in italijansko uničevalno furijo v tem taborišču. Dragocen je tudi prispevek F. Drenovca o Osobodilni fronti v rabskem taborišču, kakor tudi Franceta Potočnika članek o vojaški organizaciji internirancev na Rabu. Ta dva sestavka govorita o zavesti in moralni rabskih internirancev, o odlični rabski politični in vojaški organizaciji, ki ju ni mogoče zatreči niti kruto ravnanje taboriščnega vodstva s krvočolom polkovnikom Culinuljem, niti pesniška domača izdajstva in ovaduhov.

Če upoštevamo, da je naša borba in odporiška literatura razmeroma borna in da zlasti iz taborišč pogrešno dobrih dokumentacij, lahko rečemo, da smo Slovenci z »Rabskim zbornikom« dobili dobro knjigo, ki bo vsaj za silo zatrpala vrzol, ki jo posebno bivši izgnanci in interniranci močno občutijo. Ob rojstvu te knjige pa je treba zabeležiti še eno razveseljivo dejstvo; da so namreč po lepi opremljeni in tehtni sestavi sodeč, pripravljali vendar že — v nasprotju z dosedanjim, kaj prepogosto navado — namenili zbiranju, pisanju in sestavi gradiva dovolj časa in da je bil prav zato njihov trud plačan z uspehom.

K vrednosti »Rabskega zbornika« prav gotovo prispevajo tudi lepa zunanja oprema arhitekta Uroša Vagaja, spremna beseda Radeta Bordona in ne nazadnje fin bel papir, ki knjigi zagotavlja večjo trajnost in častno mesto med njenimi sestrami.

Mariborski vtisi

Umetnostni in zgodovinski spomeniki

Tuž, ki po več letih pride spet v našo dravsko metropolo, se bo po pravici začudil, ko vidi, kako neverjetno naglo se popravlja vanja podoba tega mesta, ki je bilo med vojno med najbolj bombardiranimi kraji vse Jugoslavije. Podrtine so odstranjene, ponekod so namesto njih prebite nove ulice, drugod so nezazidana stavišča spremenili v lepo urejene parke, na razulih krajih pa sidajo nove hiše. Zlasti na desnem bregu Drave, kjer je glavni sedež industrije, se dvigajo visoki in prostrani stanovanjski bloki, ki so že skoraj dograjeni. Tudi Glavni trg je dobil preprotni zaključek ob mostu nasproti Velike kavarni, tako da je ta osrednji prostor na to stran spet zaključen. Na severni strani je pa še vprašanje, kako naj se uredi prostor, kjer so prej stala od bomb porušene hiše, da značaj trga ne bo trpel.

Mariborska občina z vzgledno skrbnostjo skrbi za ohranitev in pomnožitev mestnih nasadov, tako da je mesto v tem pogledu lahko za vzor mnogim drugim. Mestni park je tako lepo gojen, da so Mariborčani lahko upravičeno ponosni nanj. Moderno tlakovani in s svetilkami opremljeni Tomičev drevored je

prav velikomestno urejen. Velika privlačnost za domačine, zlasti za mladino, je zanimivi akvarij, ki ima zbirko morskih in sladkovodnih živali. Tudi park na trgu pred stolnico je vrtnarsko zelo učinkovito vzdrževan.

Ze zadnjih smo poročali, kako mestni ljudski svet skrbi za potrebe mariborske upodablajoče umetnosti in kako prav zdaj greč že proti koncu dela za otvoritev novega umetnostnega razstavišča, bodoče umetnostne galerije, v prezidanim poslojpu ob Strossmayerjevi in Orožnovi ulici. Skrb mariborskega občinskega sveta za ohranitev zgodovinskih in umetnostnih spomenikov, ki jih je v Mariboru mnogo, je pa tudi vredna posebne pažnje.

Prav zdaj končujejo restavratorska dela pri mestnem rotovžu. To lepo poslojpe na Glavnem trgu iz konca XV. stoletja, ki je ohranilo še vse znake zgodnjerenesancnega sloga, bo tako prenovljeno, da bo kakor novo, vendar pa bodo ohranjene vse slogovne značilnosti, kakor so se ohranile iz davnine. Pročelje na Glavnem trgu, čeprav razmeroma majhno, vendar učinkuje plemenito in močno. V nekdanjih oblikah so obnovljena mala okna v drugem nad-

stropju poslojpa. Balkon, ki sta ga nosila prej dva, kasneje dodana, groba opornika, je temeljito popravljen. Na zadnji strani so izbili med oboki vidane stene, tako da so zdaj vsi arhaidni hodniki prosti in je slika stavbe s te strani močno pridobila na zaključnosti in svežini. Tudi veža, ki služi za prehod, je bila prav smiselno prenovljena in skladno, a docela sodobno osvetljena. Ta restavratorska dela zelo uspešno vodi arhitekt Jaroslav Černigoj.

Pri zidavi nove odprte tržnice v Strossmayerjevi ulici, so na kraju, kjer je nekoli stala zdaj porušena kapelica, odkrili temeljne zidove ostrokrone bastije, ki je s spodnje strani branila nekdanja Koroska mestna vrata. Te preostale zidove so zdaj prav smiselno in nevsiljivo vključili v novi oporni zid nad novo urejenim tržnim prostorom. Tako je ostal ohranjen zanamcem še en člen iz starega mestnega obrambnega ozidja.

Bližnji mogočni okrogli Sodni stolp, ki stoji blizu Drave, je nekaj let pred zadnjim vojnim pogoril, ko se je vnelo v njem skladišče čunj. Od tedaj je močno zidovje brez stebre in izpostavljeno uničujočemu vplivu padavin in mraza. Se letos bodo zid prekrili z betonsko plo-

ščo, ki bo preprečila nadaljnje razpadanje, ker voda ne bo mogla več zamakati zidovja. V bližnji prihodnosti je pa v nastru popolna obnova tega zanimivega in izredno slikovitega zgodovinskega spomenika.

Pod Velikim mostom je še precej razvalin hiš in gospodarskih stavb na Dravskem bregu, ki so bile med vojno porušene. Podrtine zdaj odstranjujejo. Pri tem se zmerom jasneje kaže, kako lep bo v prihodnje pogled na ostanke starega spodnjega mesta in na še dobro opazne dele mestnega obzidja vrhu brega. Ko so padli poznejši prizidki, so se na mnogih krajih prikazali sledovi nekdanjih obrambnih naprav. Med njimi jih je več, ki so hudo potrebne utrditve in vsaj začasnega popravila oziroma zavarovanja. To velja tudi za znameniti Zidovski stolp, ki ga bo treba zavarovati, zlasti pa na novo prekriti. Tudi sosedna bastija ob Zidovski ulici je potrebna popravila. Prav dobro ohranjen je pa za res slikoviti Vodni stolp, ki je, kar je poglavito, solidno prekrit.

Tako mestni občinski svet skrbi, da se posledice groznega razdejanja med okupacijo naglo odstranjujejo, da se mesto širi in olepšuje, obenem pa daje vsoto potrebno pomoč in tudi sredstva za ohranitev starodavnih spomenikov, ki dajejo Mariboru kakor slehernemu mestu svojstven izraz in v meščanin budo ljubljeno do svojega mesta in spoštovanje pred častljivimi starinami, pričami davnih časov.

K. D.

Kulturni spomeniki. Andrej Aleš: Sv. Jovan, katedrala v Trogiru

III. KOLO DRŽAVNEGA PRVENSTVA V NOGOMETU

VEDNO MANJ NEPREMAGANIH

Prva prvakova zmaga — Partizan pustil obe točki v Zagrebu — Rafal BSK — Proleter se uspešno uveljavlja — Vojvodina druga na lestvici

Tretje kolo zvezne lige je minilo brez presenečenj. Zmagali so favoriti. Domača moštva so imela mnogo več uspehov: na šestih tekmah so osvojila devet točk.

Najvažnejša tekma tretjega kola Dinamo—Partizan se je končala z zmago domačinov. To sta prvi točki, ki ju je Partizan izgubil v tem prvenstvu. Ker je bil Spartak poražen v Beogradu, nista doslej izgubila nobene točke samo Hajduk in Dinamo.

V Beogradu je BSK zabeležil gotovo zmago nad novim ligašem Rabotničkim. Izmed ostalih novih ligašev je edino Proleter osvojil točko. Izkušeno moštvo Lokomotive se je moralo zadovoljiti v Osijeku z nedoločnim izidom. Vojvodina je zabeležila še eno važno zmago in se prebila na drugo mesto. Sarajevo je osvojil prvi točki in zaustavil uspešen start Radničkega. Toda minimalna zmaga domačih kaže, da se je Radničkemu posrečilo, uvrstiti se med moštva, na katere je treba resno računati.

Državni prvak je zabeležil prvo zmago, in sicer s Spartakom s pičlo razliko. Subotičani so se odlično upirali, zlasti v finišu, ko jim je uspelo zmanjšati rezultat.

Ordred : Vojvodina 2:4 (0:1)

Nezanimiva in slaba igra

Gostje so bili sicer v premoči, vendar niso zadovoljili gledalcev — Najboljši je bil Rajkov — Obrambni igralci zakrivili večino golov — Ordred podpovprečen Odlikoval se ni nihče

Stadion Odreda, gledalcev kakih 8.000, sodnik Petrič iz Reke, stranska sodnika Erlih in Gvardjančić.

Strelci: Rajkov v 32. minuti 1:0, Rajkov v 68. minuti 2:0, Hočevar v 69. minuti 2:1, Krgin v 80. minuti 3:1, Leškov v 85. minuti 4:1 in Belcer v 87. minuti 4:2. Tudi danes je Ordred razočaral.

Ordred: Bencik, Medved, Berginc, Osrečki, Lesjak, Pelicon, Belcer, Toplak, Kumar, Hočevar, Hacler.

Vojvodina: Vasić, Popov, Vlaović, Blanić, Milovanović, Bošković, Krgin, Rajkov, Krstić II., Leškov, Krstić I.

ral svoje prijatelje. Ne zato, ker ni zmagal in osvojil obeh točk, ampak mnogo bolj zato, ker ni pokazal tiste borbenosti in požrtvovalnosti, ki smo ju pričakovali.

Lesjak je precej oviral srednjega napadaleca Krstića

vali od njega v igrah v I. zvezni ligi. Mnogi so pričakovali, da bo domače moštvo z več uspeha igralo proti nasprotniku, s katerim je v preteklosti, ko sta oba nasprotnika tekmovala še v II. ligi, doseglo lepe rezultate. Spominjamo se še, ko je pred dobrimi dvema leti rezervno moštvo Odreda igralo z istim nasprotnikom neodločeno. Danes pa smo prisostvovali zelo slabi igri Odreda in izgledalo je, kakor da so igralci

WATERPOLO
Jadran (H) : Naprijed 6:0 (w. o.)

Zagreb, 9. septembra — Razveljavljena tekma v waterpolu med Jadranom in Naprijedom, s katero bi morali odločiti, kdo bo osvojil drugo mesto na waterpolo turnirju za prvenstvo države, za vrstni red od petega do osmega mesta, se je zaključila brez borbe s zmago Jadrana, ker waterpolisti Naprijeda niso prišli na tekmo.

Drugi del finalnih tekmovalj tega turnirja bo 11., 12. in 13. septembra v Hercegovcu.

LESTVICA table with columns for team names and scores.

Mornar : Jug 7:3 (3:2)

Split, 9. septembra. — Ker se je du brovniški Jug pritožil zaradi slabega igranja Krausbergerja iz Zagreba na tekmi Mornar Jug, na kateri je zmagal Mornar, je sodniška komisija to tekmo razveljavila, ker je upoštevala kršitev pravil. Ponovno so igrali danes popoldne. Znova je zmagal Mornar z rezultatom 7:3 (3:2). Sodil je Kumar iz Zagreba. Gole so dosegli za Mornar Radonić 3, Frančević 2 in Stakula 2; za Jug pa Orlić 2 in Stanković 1.

pozabili igrati nogomet, čim so vstopili v I. zvezno ligo. Tudi Vojvodina ni izpolnila vseh pričakovanih gledalcev. Od moštva, ki se je lani vrnilo med prve štiri najboljših klubov v državi, smo pričakovali lepo in učinkovitejšo igro.

Goli so padali bolj po krivdi obrambe kot pa zaradi duhovnih in hitrih potez napadalec. Le prvi gol je bil pod naštete kombinacije. Bošković je skrenil iz svoje polovice v napad in v bližini 16 m lepo podal Rajkova, ki je z glavo zlakha aknjal presenečenega vratarja Bencika. Drugi gol, ki ga je dosegel isti igralec s strelom iz 16 m, je vratar Bencik držal v rokah, toda izpustil je žogo, ki se je počasi kotalila ob presenečenju gledalcev v mrežo. Tretji gol je sledil nepotrebnemu zadrževanju žoge Medveda in Orečkaja, ki sta žogo sedveda izgubila. Krstić je hitro dal uporabno žogo Krginu, ki je izbral presenečenje branilcev in dosegel tretji gol za svoje barve. Pri četrtem голу za Vojvodino je Osrečki zaslužal za Leškovim, ki mu ni bilo težko od blizu zadeti mrežo.

Ordredovi napadalec so se zdramili šele v drugem polčasu. V 24. minuti je Belcer pobežnil svojemu čuvarju Vlaoviću in poslal žogo v vratarjev prostor. Na žogo je startal srednji krilalec Milovanović, ki pa je id dosegel, tako da je žoga priletela na glavo Hočevarju, ki jo je iz bližine poslal v mrežo in zmanjšal rezultat na 2:1. Belcer je dosegel drugi gol za Ordred nekaj minut pred koncem, ko so vsi obrambni igralci Vojvodine oklevali

Crvena zvezda : Spartak 2:1 (2:0)

Strelci: Zivanović v 14. in Veselinov v 20. minuti. Padli: Spajić, Zlatković — Siminoviči za Spartak.

Crvena zvezda: Mrušković — Stanković, Zeković — Zadić, Spajić, Zlatković, Sijaković, Cokić, Zivanović, Naumović, Veselinov.

Spartak: Glončak, Tapiška, Bogošić — Jakovetić, Čikiš I., Čikiš II. — Bogojevac, Palić, Kopljović, Takač, Gereš. Tekma ni enakomerno potekala. Bili so zelo lepi in razburljivi trenutki, toda doberšen del igre je minil v brezplodnem kombiniranju sredi igrišča.

Crvena zvezda je osvojila obe točki v pičlih dveh minutah. V dveh napadih je dosegla dva gola. V 14. minuti je Cokić hitro prinesel žogo na nasprot-

STRELCI:

Šest golov: Vidojević (Hajduk), 5 golov: Velkovski (Vardar), 4 goli: Rajkov (Vojvodina), Palić (Spartak), 3 goli: Krstić (Vojvodina), Bošković (Vojv.), Bobek (Partizan), Kopilović (Spartak), Marković, Prilinačević (BSK), Vekić (Proleter), Petaković (Radnički), 2 goli: Vukas (Hajduk), Vornić (Dinamo), Belcer (Ordred), Vučnovski (Rabotnički), Lovrić II (Sarajevo), Antić, Kovarčević (BSK), 1 gol: Valok, Herceg (Partizan), Benko, Čonić, Čajkovski II. (Dinamo), Krgin, Leškov, Hirman (Vojv.), Veselinov, Zivanović, Dijačić (Crvena zvezda), Sestak (Proleter), Lovrić I. (Sarajevo), Hočevar, Toplak, Zumber, Zivotić (Ordred), Bogojevac (Spartak), Kranjčić (BSK), Androćec, Firm, Kobe (Lokomotiva), Jezerkić (Radnički), Auto-gol Popov (Vojv.)

nikovo polovico, izvrstno zaposlil Veselinova, ki je brez oklevanja ostro streljal po tleh. Glončak ni mogel ujeti žoge, marveč jo je kratko odbil in Zivanović je neovirano poslal v mrežo.

Brž ko so krenili s središča, so Beograščani dosegli tudi drugi gol. Napadali so hitro in vsežne izmenjavali mesta, zmedli nasprotnikovo obrambo in nepričakovano — tako za Spartak kot za gledalce — zatresli mrežo. Največ zaslug za ta gol ima Sijaković, ki se je znael na levem krilu, zelo dobro centriral. Zivanović pa je z glavo streljal na gol. Tudi tretji gol je žoga odbila od golmana, prišla Veselinovu pod nogo, ki je bil na mestu, in dal gol.

Edini gol za Spartak je bil dosegel v 81. minuti. Njegova navalna petorka je med tekmo prepustila več zlatih priložnosti. Šele pred koncem igre je izkoristila trenutno neopreznost obrambe državnega prvaka in zmanjšala rezultat. Streljal je Kapilović, ki je iz bližine poslal žogo v gol mimo nemočnega Mruškovića.

V zmagovalnem moštvu je najbolje zaigral Zlatković. Z dobro igro se je izkazal Veselinov. Pokazal je, da je zelo nadarjen za igro na krilu. Močno in

in je desno krilo Odreda s strelom od strani našel pot žogi v mrežo. S tem je bila serija golov na današnji tekmi zaključena.

Cepprav je bila igra slaba, je Vojvodina kljub temu nadigrala nasprotnika in imela skoro vso igro terensko premoč. Nepreravno so se vrstile nevarne situacije pred golom Odreda, kjer so v zadnjem hipu reševali branilci ali pa so napadali Vojvodine netočno streljali. Rajkov je imel še dve prav lepi priložnosti, da bi dosegel gol, toda obakrat — prvič z glavo, drugič s strelom iz obrata, je streljal točno v vratarja. Ordred je imel najlepšo priložnost takoj v začetku igre. Toplak je pridrjal sam proti голу Vojvodine, vratar Vasić mu je krenil nasproti, toda plasirana žoga se je odkotalila mimo vrat.

Pri gostih sta nas zadovoljila z dobro igro le Rajkov in Bošković, medtem ko so ostali pokazali precej po-

vtrečno znanje. Mnogo preveč kombinirajo in igrajo v širino, tako da pred 16 m prostorom oklevajo in se težko odločijo za strel. Vsi goli, ki so jih dosegli, so padli prav iz hitrih napadov v globino, cepprav so jim pri tem pomagale napake obrambe. Slabši del

točno strelja ter ne zadržuje žoge. Med Spartakovimi igralci je največ pokazal Takač.

Sodnik Milanović je napravil veliko napako. V 30. minuti je razveljavil gol Crvene zvezde baje zaradi ofsajda.

Dinamo : Partizan 2:0 (2:0)
Proleter : Lokomotiva 2:2 (1:1)
Ordred : Vojvodina 2:4 (0:1)
BSK : Rabotnički 8:1 (3:1)
Crvena zvezda : Spartak 2:1 (2:0)
Sarajevo : Radnički 1:0 (1:0)

Ptakovič, Betl, Jezerkić Djordjević, Oganjanović.

Za prvi nastop beograjskega Radničkega so se v Beogradu precej zanimali, ker sta njegova neodločena igra s Crveno zvezdo in zmaga nad Lokomotivo obstajala zanimivo sprejanje tudi s Sarajevom. Toda tako gosti kot domačini so gledalce razočarali.

Sarajevo je ponovilo svojo staro, kdaj pa kdaj tehnično dogmno igro, ki pa je bila nekoristna. Beograščani pa so bili nepovezani in neurejeni vseh 90 min., tako da je ta tekma, ki se je končala z zmago Sarajeva, minila na zelo slabi igri obeh moštev. Sarajevo je vendarle pokazalo bolj urejeno igro in večjo rutino pri osvajanju igrišča. Igra domačih je pred kazenskim prostorom naletela na goste in trdno obrambo gostov. V prvem polčasu so bili edini po-

Proleter : Lokomotiva 2:2

Strelci: Vekić v 17. in Sestak v 68. min. iz prostega strela za Proleter in Firm v 26. ter Androćec v 46. min. iz 11-metrovke za Lokomotivo.

Proleter: Tretnjak — Mančić, Majer — Feold, Redić, Plutarić, Beskvinja, Kocakar, Vekić, Sestak, Brnjavarac.

Lokomotiva: Stinić — Etlinger, Rais — Kobe, Androćec, Pukšec — Beliu, Ožak, Firm, Papec, Benc.

Proleter je bil ves prvi polčas v premoči, vendar je izmed številnih možnosti izkoristil samo eno v 16. min., ko je Pintarić prodrl z desnega krila, preigral nekaj žogic in podal Vekiću, ki je večje prevaril Stiniča, ki je stekel v polje.

V 25. min. je izenačil Firm, ki se je znael Nedića, vodil nekaj metrov in s strelom kot iz topa z leve strani zadel

Železničar premagal reprezentanco Koroške

Železničar : Villach 80:77, waterpolo 4:2 (1:0)

Ljubljana, 9. sept. Danes je bil v čast 30-letnice Železničarja na kopališču v Koleziji plavalni dvoboj med reprezentanco Koroške in plavalnim klubom Železničarja. V plavalnih disciplinah so zmagali gostje z minimalno raz-

liko, vendar je z zmago waterpolistov v končnem plasmanu zmagal Železničar. Rezultati so bili povprečni, k čemur je dosti pripomoglo vreme.

Tehnični rezultati:
100 m crawl (moški): 1. Gre-

TOVARNA SODE V LUKAVCU
SPREJME:
STROJNEGA INŽENIRJA
IN
TEHNIKA-KEMIKA
PLAČA PO TARIFNEM PRAVILNIKU — STANOVANJE ZAGOTOVLJENO — ZAJINTERESIRANI NAJ SE JAVIJO DIREKCIJI TOVARNE SODE V LUKAVCU
TELEFON: TUZLA 301 IN 302

Table with 4 columns: Team Name, Goals, Assists, etc.

moštva je obramba, kjer sta oba branilca Vlaović in Popov še precej nezkušena.

Ordred je pokazal danes eno najslabših iger: negotova ožja obramba, krška vrsta, ki je bila uspešna samo v obrambi, in neodločni ter brezvoljni napad. Vratar Bencik, ki je sicer mnogokrat reševal težavne situacije, je kriv za drugi gol, razen tega pa je zelo netočno in kratko dežajral. Oba branilca sta bila negotova in nista držala svojih kril. Edini solidni igralec v ožji obrambi je bil srednji krilalec Lesjak. Pelicon je pokazal svojo običajno igro. Osrečki pa je mnogokrat razburil gledalce in svoje soigralce z nepotrebnim zadrževanjem žoge, razen tega pa je kriv za zadnja dva gola. V napadu sta se trudila Hočevar in prvem polčasu, Kumar pa v drugem. Ostali niso prišli do izraza, le Toplak in Belcer sta sem in tja pokazala nekaj uspešnih potez. Na Haclerja niso mnogo igrali in je bil večji del igre odrezan od ostalega napada.

Da je bila slaba prireditve na stadionu Odreda danes enotnejša, je pripisoval še slabi sodnik Petrič, ki je dopuščal ostro in večkrat nedovoljeno igro posebno v drugem polčasu. Razen tega ni upošteval prednosti in se je izogibal pikanju prekrškov v 16-metrskem prostoru.

Sarajevo ovira Radničkemu

Strelci: Lovrić II. v 35. min. Sarajevo: Pejak, Blogošević, Alajbegović, Agošton, Švraka, Glavočević, Živkov Lovrić II., Stipičić, Lovrić I., Zigmanović.

Radnički: Petrović, Rašković, Kombar, Glubenović, Pavlović, Ristić.

membnejši trenutki močni in točni strelji Stipičić in Lovrića II. na gol stopov. Vratarju Petroviću je s skrajnim naporom uspelo, da je zbil Stipičeve žoge v kot.

Drugi polčas ni prinesel pomembnejših sprememb. Obe moštvi sta nadaljevali nekorištno igro. Vendar so Saraješčani nevarneje napadali na gol. Ko je bilo že videti, da se bo ta nezanimiva tekma končala neodločeno, je 5 min. pred koncem Lovrić II. dosegel gol za Sarajevo.

Pri Radničkem je bil najboljši v napadu Jezerkić, izkazala pa se je tudi ožja obramba, pri domačih pa Švraka.

Sodil je Marković iz Beograda.

BSK : Rabotnički 8:1 (3:1)

Strelci: Prilinačević v 5. in 58., Kovarčević v 12. in 67., Marković v 22., Antić v 78. in 80., ter Kranjić v 86. minuti za BSK ter Vučnovski v 56. minuti za Rabotnički.

BSK: Cvetković — Stanković, Radović — Kranjić, Vidler, Davidović — Kovarčević, Antić, Marković, Prilinačević, Kaloperović.

Rabotnički: Glušević — Nančev, Popovski — Damjanov, Bačvarovski — Stojanovski — Dimitrijević, Jordanovski — Stojković, Odorovski, Vučnovski.

Prvo gostovanje novega ligaša Rabotničkega v Beogradu se je katastrofalno končalo. Beograjski moštvo se brez velikih naporov doseglo visok rezultat. Mladi igralci Rabotničkega brez izkušenj in brez rutine, se navzlic prizadevanju niso mogli BSK resno upirati. Res da so kdaj pa kdaj lepo kombinirali v polju, del prvega polčasa so imeli terensko nadmoč, nikdar pa niso bili nevarni za gol BSK. Znanjo zaostajajo za ostalinami ligaskimi moštvi.

BSK je zaigral zelo dobro samo prvih 20 minut. Po tretjem голу so njegovi igralci popustili in igrali popolnoma lagodno. Igralci Rabotničkega so izkoristili brezbrzičnost igralcev BSK in prevzeli pobudo do konca prvega polčasa.

V drugem polčasu so si moštvi bolj prizadevali in dosegli še pet golov. Zlasti so bili lepi goli, ki jih je dosegel Antić. V celoti igra ni zadovoljila. Bilo je mnogo napak.

V moštvu BSK sta se izkazala Prilinačević in Antić, pri gostih pa sta bila najboljša Stojanovski in Dimitrijević. Sodnik Matančić ni imel težavne naloge in je dobro sodil. Zamerili bi mu lahko samo, da je bil čisto v središču ter je nekajkrat bil igralcem v napoti.

DREVI OB 20. URI
POD CEKINOVIM GRADOM
Crvena zvezda : ASK

jih v Južni Ameriki. Razen nujnega stalnega pripravljajca za borbe je Gilgorić dva meseca počival na Rabu. Gilgorić pravi, da je bilo teženje njegovega pripravljajca na proučevanje najnovije šahovske teorije, študij svojih nasprotnikov in odreditvi repertoarja otvoritev, katerega bosta skupno z dr. Trifunovićem izpopolnjevala še med samim turnirjem. Kar ga je resno motilo med pripravljanjem, je dejstvo, da zaradi dolge odsotnosti v Južni Ameriki ni prišel do najnovjših partij ruskih mojstrov in njihovih teoretičnih izsledkov. To je resna vrzel v Gilgorićevi pripravi. Gilgorić meni, da ni vstopil na veleturnirski kandidatur kot favoriti, da pa ima vse pogoje za uspešno borbo s svojimi nevarnimi nasprotniki.

Svetozar Gilgorić je rojen 2. februarja 1923 v Beogradu. Naslov mojstra je dobil s 16. letom v Zagrebu. Njegovi glavni mednarodni uspehi po osvojitvi so:

1946: Praga — deli 4 in 5. mesto, dobil je z Najdorffom, Golombekom, Pachmanom, Šaltarjem, Kottmauerjem in Gulmarom.
1947: Varšava — osvojil 1. mesto pred Smislovom, Boleslavskim, Pachmanom itd.
1947: Gilgorinov spominski turnir v Moskvi — dosegel 10. mesto.
1948: Budimpešta — dosegel 2. mesto; medicinski turnir v Saltjebadenu — deli 11.—13. mesto. Premagal je Böcka, Yanofskega, Tartakoverja, Pachmana in Lundina.
1948: Benetke — deli 4.—7. mesto, dobil je z Barcoz; dobil s 6 1/2 : 5 1/2 dvoboj proti Stahlbergu.
1950: Mar del Plata — zmagal z 10 in pol točke; Amsterdam — deli 11 in 5. mesto. Premagal Pilnika, O'Kellyja itd. Pymont — dosegel 1. mesto. Staantonov turnir dosegel 1. mesto.
1952: Medicinski turnir v Saltjebadenu — deli 5.—8. mesto, igral dvoboj z Reshevskym 4 1/2 : 5 1/2
1953: Mar del Plata — dosegel 1. mesto, Rio de Janeiro 1. mesto.

S tekme Ordred—Vojvodina: na tleh je Medved (O), poleg Krstić I., Krgin, Rajkov in Bencik

Derby tretjega kola
Dinamo — Partizan 2:0

Strelci: Dvornić v 20. min. in Čonić v 33. min.

Dinamo: Majakovski Šikić, II. Horvat, Mantula I., Horvat, Čizarić, Rožek, Čonić, Dvornić, Čajkovski, Benko.

Partizan: Stojanović, Belin, Kolarčević, Atanacković, Jovanović, Pavjević, Herceg, Čajkovski, Valok, Milutinović, Zebeć.

Po neuspehu v Firencah je malo kje veroval, da bo Dinamo danes izbojeval jasno in prepričljivo zmago nad Partizanom. Zagrebčani so tokrat zaigrali zelo dobro in se požrtvovalno borili ter zabeležili dragoceno in pomembno zmago.

Tekma ni minila v velikem slogu; lepo igro smo videli v prvem polčasu. Takrat je žoga hitro letela od gola do gola.

Začetek je prizadel Partizanu, ki je v Zagrebu nastopil brez Bobekova napada in igral mladi Milutinović. V prvih minutah je Dinamovec zmedel hitra sprememba mest v napadu Partizana.

Šele po 15. min. so domači prešli v napad. Hitro so prišli vratarja Partizana na predajo. V 29. min. je Dvornić iz bližine streljal z glavo. Stojanović se je vrغل in odbil žogo v polje. Vendar je le-ta prišla znova do Dvornića, ki jo je poslal v mrežo. Nekaj minut kasneje je Stojanović še enkrat izvelika žogo iz zvoke mreže. Tokrat je streljal Čonić. Zelo lepo je streljal z glavo in sam zgoraj levi kot.

Oster tempo, ki so ga igralci obeh moštev diktirali v začetku, jih je prilično utrudil, tako da v drugem polčasu niso mogli ponoviti igre prvih 45. min. V drugem polčasu je Dinamo bil v rahli premoči. V vrsti Dinamovcev so bili najboljši Mantula, Čizarić, Dvornić, Čonić in Čajkovski, pri Partizanu pa Stojanović, Belin in Zebeć.

Naš kandidat
velemojster Gilgorić

Drugič v svetovni šahovski zgodovini sodeluje na veleturnirju kandidatur za svetovnega prvaka tudi jugoslovanski velemojster. Na dvokrožnem turnirju šestih kandidatur 1957. leta je tedaj 42-letni velemojster dr. Vidmar v borbi s svetovnim prvakom Capablanca, njegovim naslednikom dr. Aljehinom, Nimcovičem, Spielmannom in ameriškim velemojstrom Marshallom dosegel četrto mesto in topno nagrado za paritjo proti velikemu šahovskemu učitelju Nimcoviću. Moralo je preteči 28 let, da je stopil v trdo borbo s kandidati za svetovnega prvaka naš petkratni prvak po osvojitvi, velemojster Svetozar Gilgorić. Gilgorić je na sedanjem veleturnirju kandidatur v Švici pred težavno in odgovorno nalogo. Res je, da ima Gilgorić za seboj že izredne uspehe, toda sedanja borba za mesto na svetovni šahovski lestvici in pravico dvoboja s svetovnim prvakom Botvinnikom bo terjala od njega skozi 51 dni »mamutskega« turiranja velikih psihičnih in fizičnih naporov. Kako je pripravljen naš velemojster? Sam pravi, da se je odpočil od naporov na letošnjim turnir-

jih v Južni Ameriki. Razen nujnega stalnega pripravljajca za borbe je Gilgorić dva meseca počival na Rabu. Gilgorić pravi, da je bilo teženje njegovega pripravljajca na proučevanje najnovije šahovske teorije, študij svojih nasprotnikov in odreditvi repertoarja otvoritev, katerega bosta skupno z dr. Trifunovićem izpopolnjevala še med samim turnirjem. Kar ga je resno motilo med pripravljanjem, je dejstvo, da zaradi dolge odsotnosti v Južni Ameriki ni prišel do najnovjših partij ruskih mojstrov in njihovih teoretičnih izsledkov. To je resna vrzel v Gilgorićevi pripravi. Gilgorić meni, da ni vstopil na veleturnirski kandidatur kot favoriti, da pa ima vse pogoje za uspešno borbo s svojimi nevarnimi nasprotniki.

DANES IN JUTRI

AVTOBUSNA PROGA JESENICE-LJUBLJANA

Dne 14. septembra 1953 bo odprta redna dnevna avtobusna proga Jesenice-Ljubljana. Proga bo obratovala ob delavniških po naslednjem voznem redu:

6.00	odh.	Jesenice	prih.	16.15
6.05	odh.	Javornik	prih.	16.10
6.30	odh.	Zirovnica	prih.	15.55
6.30	pogojno	Brezniči	prih.	15.45
6.40	pogojno	Zapuže	prih.	15.45
6.40	odcep c.	Begnje	prih.	15.35
7.10	odh.	Kranj	prih.	15.05
7.45	prih.	Ljubljana	odh.	14.30

Vozna cena Ljubljana-Jesenice 230 dinarjev. SAP - Ljubljana

GLEDALIŠČA

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Otvoritev sezone 1953/54

Sobota, 12. septembra ob 20. uri: V. Ocvirk: »Ko bi padli oživel«. Krstna predstava - izven.

Nedelja, 13. septembra ob 20. uri: V. Ocvirk: »Ko bi padli oživel«. Izven. Mestno gledališče bo začelo svojo redno sezono s krstno predstavo nove domače drame v režiji Staneta Severja k. g. Prihodnje soboto bo druga premiera, in sicer francoska komedija M. G. Sauvajona »Trinajst jih bo v režiji Jožeta Galeta.

Redno vpisovanje abonmaja je zaključeno, vendar pa je nekaj sedežev še na razpolago in se lahko vpišejo v gledališki pisarni.

Sentjakobsko gledališče v Ljubljani je razpisalo abonmaja za sezono 1953/54. Vpisovanje abonmaja je vsak dan do 16. 1. m. od 10. do 12. in od 18. do 19. ure v gledališki pisarni v Mestnem domu, Krekov trg št. 2, kjer dobite podrobnejše podatke. Abonma se lahko naroči tudi telefonično na številko 20923.

KINO

KINO UNION: ameriški barvni film »Kapitan Horatio«. Brez tednika. Predstave ob 18. in 20. uri.

KINO KOMUNA: švedski film »Gospodična Julija«. Tednik. Predstave ob 18., 19. in 20. uri.

KINO SLOGA: franc. ital. film »Tri prepovedane zgodbe«. Brez tednika. Predstave ob 18., 19. in 20. uri.

KINO SOCA: japonski film »V gozdih«. Tednik. Predstave ob 18. in 20. uri.

KINO TIVOLI: ital. film »Noričje v operi«. Tednik. Predst. ob 20. uri.

KINO BEŽIGRAD: amer. film »Sunset Boulevard«. Tednik. Predstava ob 20. uri.

KINO SIKKA: amer. film »Carrie«. Brez tednika. Predstave ob 18. in 20.15. uri.

KINO TRIGLAV: amer. film »Veliki valček«. Tednik. Predstave ob 18. in 20. uri.

LEJNI KINO DOM MILICE: zaprt.

CELJE UNION: amer. film »Mrača«.

CELJE DOM IN LETNI: angl. film »Izobčenec z otokov«.

BLED: francoski film »Panikaa«.

KAMNIK: amer. barvni film »Knjiga o džungli«.

ZADOBROVA: ameriški film »Tretji človek«.

JESENICE: LETNI: jug. film »Vsi na morje«.

FLAVZ: nemški film »Glas drugega«.

KRANI: STORŽIČ: amer. film »Nevidni človek«.

PARTIZAN: amer. film »Brzojav na Zapadu«.

MESTNI KINO MURSKA SOBOTA: 10. septembra: fran. film »Prekleti«. 11. septembra: ameriška filmska komedija »Cez noč rojena«.

RADIO

Sporočila za četrtek, 10. septembra 1953

5.00-7.30 Dobro jutro dragi poslušalci! - vmes ob 5.10-5.20 Jutranja telovadba - 5.30-5.40 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled tiska - 6.00-6.10 Jutranja telovadba - 6.30-6.40 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objava dnevnega sporeda - 7.00-7.05 Radijski koledar - 12.00 Mali koncert lahke glasbe - 12.30 Napoved časa, poročila in pregled dnevnega sporeda - 12.45 Zabavna glasba, vmes objave - 13.00 Oddaja za žene - 13.10 Iz opernega sveta - 13.50 Sportno predavanje - Težke razmere športnikov v vzhodnem delu Ljubljane - 14.00 Slovenske narodne pesmi v priredbi Danila Bučarja, Cirila Preglita in Luke Krmočca - 14.30 Radijske reklame - 14.40 Igra F. Jankovića s svojim orkestrom - 15.00 Napoved časa, poročila in vremenska napoved - 15.10-15.30 Zabavna glasba, vmes objave - 18.00 Studije R. Schumanna in F. Chopina - 18.30 Iz bojev naših narodov - Slavo Kobe: Smele akcije mornarjev-partizanov (ob dnevu JVM) -

18.40 Igra godba na pihala ljubljanske garnizije P. V. kap. Jožeta Bruna - 19.00 Radijske reklame - 19.10 Zabavna glasba, vmes objave - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Malo od večera in malo od danes - 20.30 Domače aktualnosti - 20.40 Simfonični koncert, dirigent Bruno Walter (Oddaja iz Salzburga) - 22.00 Napoved časa, poročila in pregled sporeda za naslednji dan - 22.15 V plesnem ritmu - 22.55-23.00 Lahko noč - 23.00-24.00 Oddaja Radia Jugoslavija za tujino na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba).

MARIBORSKE VESTI

Dežurna lekarna: Četrtek 10. septembra, lekarna: »Studenti«, Gorkega ul. 18. Petek, 11. septembra, lekarna: »Centers«, Gosposka 12.

KINO

PARTIZAN: angleški film »Dolgo je pomnil«.

UDARNIK: ameriški film »Nevidni človek«.

POBREZJE: ameriški film »Afera na Trinidadu«.

STUDENCI: italijanski film »Ljubezben in strup«.

11. septembra

PARTIZAN: angleški film »Dolgo je pomnil«.

UDARNIK: ameriški film »Nevidni človek«.

POBREZJE: zaprt.

STUDENCI: zaprt.

RADIO

10. septembra

12.00-15.30 Prenos sporeda Radia Ljubljana, vmes od 13.00-13.15 Oddaja v madžarščini - 13.30-13.45 Oddaja za pripadnike JLA in njihove svojce - 17.00-17.30 Operni odlomki in arje - 17.30-17.40 poslušajte domača poročila - 17.40-18.00 Zabavna glasba, vmes objave in oglasi - 17.50-17.55 Oddaja Planinskega društva Maribor - 18.00-23.00 Prenos sporeda Radia Ljubljane.

11. septembra

12.00-15.30 Prenos sporeda Radia Ljubljana - 17.00-17.20 Poje Mariborski komorni zbor p. v. Rajka Sikoška - 17.20-17.30 Baletna glasba P. I. Čajkovskega - 17.30-17.40 Zabavna glasba, vmes objave in oglasi - 18.00-23.00 Prenos sporeda Radia Ljubljana.

CELJSKE VESTI

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Vpisovanje abonmaja

Za dosedanje abonente od sobote, 12. do srede, 16. septembra 1953; za nove abonente pa od četrta, 17. do ponedeljka, 21. septembra dnevno od 18. do 19. ure, ob nedeljah tudi od 10.30. do 12. ure pri blagajni Mestnega gledališča na Slandrovem trgu. Vse ostalo je razvidno iz letpikov in prospektov.

Jutri začne izhajati v zvezkih nov razburljiv in literarno tehten roman

Tri življenja in dve smrti

našega znanega književnika Mladena Oljača

Od prvega do zadnjega zvezka se odvija napeta in dramatična zgodba, v kateri srčna in domiselna skupina mladeničev in deklet izpričuje svojo neustrašenost in domisleke v mnogih dogodivščinah, sporih, diverzijah, atentatih in drugih smelih podvigih.

Prvi zvezek boste dobili brezplačno pri prodajalcih časopisov v petek 11. septembra.

ZVEZKI BODO IZHAJALI VSAK TOREK IN PETEK PO 10 DINARJEV!

NESREČE

Po stopnicah je padla in si zlomila levo nogo gospodinja Marjeta Romšak, Količevo 21.

Delavca Rudolfa Tomca, Zaloška št. 31, so pri delu stisnili vagončki in mu hudo poškodovali desno koleno.

Nerodno je stopila in si poškodovala desno nogo delavka Marija Zakrajšek, Prešernova 1, Ljubljana.

MARIBORSKE VESTI

Dežurna lekarna: Četrtek 10. septembra, lekarna: »Studenti«, Gorkega ul. 18. Petek, 11. septembra, lekarna: »Centers«, Gosposka 12.

KINO

PARTIZAN: angleški film »Dolgo je pomnil«.

UDARNIK: ameriški film »Nevidni človek«.

POBREZJE: ameriški film »Afera na Trinidadu«.

STUDENCI: italijanski film »Ljubezben in strup«.

11. septembra

PARTIZAN: angleški film »Dolgo je pomnil«.

UDARNIK: ameriški film »Nevidni človek«.

POBREZJE: zaprt.

STUDENCI: zaprt.

RADIO

10. septembra

12.00-15.30 Prenos sporeda Radia Ljubljana, vmes od 13.00-13.15 Oddaja v madžarščini - 13.30-13.45 Oddaja za pripadnike JLA in njihove svojce - 17.00-17.30 Operni odlomki in arje - 17.30-17.40 poslušajte domača poročila - 17.40-18.00 Zabavna glasba, vmes objave in oglasi - 17.50-17.55 Oddaja Planinskega društva Maribor - 18.00-23.00 Prenos sporeda Radia Ljubljane.

11. septembra

12.00-15.30 Prenos sporeda Radia Ljubljana - 17.00-17.20 Poje Mariborski komorni zbor p. v. Rajka Sikoška - 17.20-17.30 Baletna glasba P. I. Čajkovskega - 17.30-17.40 Zabavna glasba, vmes objave in oglasi - 18.00-23.00 Prenos sporeda Radia Ljubljana.

Vremensko poročilo

hidrometeorološke službe LRS

Stanje dne 9. septembra ob 7. uri: Področje visokega zračnega pritiska nad Srednjo Evropo se je razkrojilo in pomaknilo proti zahodu, tako da je sedaj center zahodno od Irske. S tem je zopet omogočen dotok hladnih polarnih zračnih mas proti jugu. Nad Srednjo Evropo pa je še toplejši zrak, ki je zajel tudi naše ozemlje in zaradi tega ni več nevarnosti slane.

Ob 19. uri dopoldne je bilo po vsej Jugoslaviji popolnoma jasno. Temperatura na Jadranu so bile od 20 do 22°C, v Sloveniji pa od 18 do 20°C. Najnižja nočna temperatura je bila 1°C v Postojni. Temperatura morja v Kopru je bila 17,1°C.

V Ljubljani je znašal danes dopoldne ob 12. uri zračni pritisk 737,0 mm, temperatura zraka 24,3°C, relativna vlaga 48%, jasno vidnost 35 km.

Napoved za četrtek, 10. septembra: Lepo vreme s slabo jutranjo meglo po kotlinah. Proti večeru naraščanje oblačnosti. Temperatura ponoči od 5 do 10°C, podnevi od 24 do 27°C.

DROBNI OGLASI

STROJNEGA TEHNIKA z urejeno vojaško obveznostjo in po možnosti prakso spjame Tovarni gumijastih izdelkov »Sava« v Kranju.

Kupuj redno srečke Jugoslovanske loterije!

OKRAJNA ZVEZA KMETIJSKIH ZADRUG NISKEGA OKRAJA

razpisuje drugo ofertalno licitacijo s skrajšanim rokom za

montažo hladilnice in zmrzovalnice v Belotincu pri Nišu

Predračunska vsota znaša 14.645.945 din. Kavcija za državna podjetja je 2%, za zasebnike pa 4% in se mora položiti pri blagajni Zveze, bodisi v gotovini, bodisi z garancijskim pismom.

Licitacija bo 10. septembra ob 12 v prostorih Niže, Svetovavska št. 7 v Nišu.

Obvestila na telefon 24-50.

3785-1-1

GENERATOR

6-10 kW, istosmerni kupimo. Napetost poljubna. Stroji ni treba da je v uporabi stanju. Ponudbe z opisom stroja na: T. U. P. Zagreb Bleiweisova št. 24. 1928

HIGIENSKI ZAVOD V ZAJEČARU

takoj kupi TAHIMETER univerzalni teodolit za vsa snemanja in niveliranja. Ponudbe pošljite na naslov: Higijenski zavod, Zajčar, Ulica Ljube Nešiča 44, telefon 46. 3792-1-2

OBVESTILO

vsem absolviranim gojencem in predavateljem Železniške obrtne šole v Nišu

Proslava 30-letnice ustanovitve šole bo v Nišu 19., 20. in 21. septembra 1953

Udeleženci so naprošeni, da pravočasno javijo svoj prihod zaradi čim boljše namestitve. Za udeležence proslave je odobren 50% popust na jugoslovanskih železnicah, in sicer po odobritvi Generalne direkcije jugoslov. želez. št. 5021 z dne 1. septembra 1953.

Popust lahko izkoristite z legitimacijo K-13, ki jo dobite na vsaki železniški postaji.

Po prihodu v Niš se javite odboru za proslavo v Železniški industrijski šoli!

Železniška industrijska šola »Stanko Paunović«, Niš Odbor za proslavo Tel. 22-10 in 24-94 3787-1-1

OBISKOVALCI ZAGREBSKEGA VELESEJMA - OBISČITE PAVILJON

»SEGESTICE« KER BO ZA KUPCE NA ZAGREBSKEM VELESEJMU POSEBEJ ZNIZALA CENE 1914

OBVESTILO

vsem absolviranim gojencem in predavateljem Železniške obrtne šole v Nišu

Proslava 30-letnice ustanovitve šole bo v Nišu 19., 20. in 21. septembra 1953

Udeleženci so naprošeni, da pravočasno javijo svoj prihod zaradi čim boljše namestitve. Za udeležence proslave je odobren 50% popust na jugoslovanskih železnicah, in sicer po odobritvi Generalne direkcije jugoslov. želez. št. 5021 z dne 1. septembra 1953.

Popust lahko izkoristite z legitimacijo K-13, ki jo dobite na vsaki železniški postaji.

Po prihodu v Niš se javite odboru za proslavo v Železniški industrijski šoli!

Železniška industrijska šola »Stanko Paunović«, Niš Odbor za proslavo Tel. 22-10 in 24-94 3787-1-1

OBISKOVALCI ZAGREBSKEGA VELESEJMA - OBISČITE PAVILJON

»SEGESTICE« KER BO ZA KUPCE NA ZAGREBSKEM VELESEJMU POSEBEJ ZNIZALA CENE 1914

Zabeležite si!

OBISKOVALCI ZAGREBSKEGA VELESEJMA - OBISČITE PAVILJON »SEGESTICE« KER BO ZA KUPCE NA ZAGREBSKEM VELESEJMU POSEBEJ ZNIZALA CENE 1914

se je bil blaženo pogreznil v spanje, ko pa sem se obrnil proti svojemu bledemu sosedu na levi, sem komaj še utegnili opaziti, kako se mu spušta debela rumena trepalnica desnega očesa, ki je bila videti, ko da plava v olju. On je torej najinemu pogovoru prislukoval. Morda je to sploh brez pomena, toda to ne zmanjša dejstva, da sem svoje delo v Gretleyju slabo začel. Ker se je to pripetilo zdaj, mi konec tega tedna, ko se bom izprehajal po gretleyjskih ulicah, ne bo treba nositi lažne brade, niti plakata na hrbtu, da me je poslal v to mesto Odešek. Tudi brez tega bodo vsi vedeli, kdo sem. Lep začetek, Neyland!

Delal sem se, da hočem spati. Nekako čez pol ure sem opazil, da se žena na nasprotni strani očitno pomembno spogleduje z debeluhastim tujcem poleg mene. Njega nisem mogel videti, ker sem se še zmeraj delal, ko da spim, toda iz njenih pogledov sem lahko razbral, da se bosta pozneje nekje sestala in da ne želita, da bi mi ostali vedeli, da se poznata. Naj je bilo ozadje kakršno koli, bil sem trdno prepričan, da tu ne gre za ljubavne stike, ker ga ni tako gledala. Njuni pogledi so bolj kazali na poslovne stike. Črna borza? Zelo verjetno, prej bi utegnili biti to, kakor tisto, kar je zanimalo mene. Tako sem sklepal, hkrati pa sem sklenil še pred koncem tedna odzvati se njenemu vabilu.

Vlak je privozil v Gretley, ki je imel eno izmed tistih bednih postaj, kakršne imajo manjša industrijska mesta. Komaj sem se prerinil do izhoda, od postaje naprej pa je bilo vse zatemnjeno. Zatemnitev sploh sovražim, pa naj bo kjerkoli. To je bila ena

izmed velikih napak v tej vojni. V zatemnitvi je nekaj prestrašnega, malodušnega, nekaj, kar spominja na Münchensko politiko. Kar se mene tiče, bi rajši odšel pred bombnike, če bi prihrumeli nad mojo glavo, kakor da bi prenašal to vsakdanjo bedo zatemnjenih ulic in slepih zidov. V tem je nekaj ponižujočega. Ne bili bi smeli dovoliti temnjakom, da so zatemnili polovico sveta. To je nekakšen davek, priznanje njihove moči. Zdi se mi, da slišim, kako se ti norci reže, ko pomislijo, kako se mi plazimo po temi, ki so jo spustili na nas. Mi ustvarjamo temo, ki ustreza temi njihovih gnilih duš.

Pravim vam, da zatemnitev sovražim. Toda ta zatemnitev v Gretleyju je hušja od vseh, kar sem jih doživel. Ta postaja, venomer zavita v temnomodro odejo! Človek se čuti sproščena, ko odide z nje.

Trije avtomobili - če se ne motim, sem videl ženo z dolgin vratom, kako je skočila v enega izmed njih - so odpeljali, kakor se mi je zdelo, čez most, potlej pa je nastala tišina. Taksijev ni bilo. Pisal sem bil naj mi v hotelu »Pri jagnjetu in ražnju« na trgu rezervirajo sobo za dan, dva. Kako naj zdaj najdem ta hotel v tej temi? Vrnil sem se in se obrnil na postajnega postrešča. Bil je vljuden, toda kar naprej je kazal s prstom v to ali ono smer, ko da sva v Neapeljskem zalivu v lepem julijskem popoldnevu. V prizadevanju, da bi si zapomnil njegove napotke, sem si oprtal težko prtljago in odrinil na pot.

Zatemnitev

J. B. PRIESTLEY 4

GRETLEYJU

Roman o nacističnem vohunstvu v Angliji med drugo svetovno vojno.

ILUSTRIRAL SAVAHADIN BODŽIČ

VESEBINA DOSEDANJH NADALJEVANJ:

Humphrey Neyland, po poklicu gradbeni inženir, se je ob pričetku druge svetovne vojne vključil v angleško protivohunsko službo. V začetku leta 1942 dobi važno nalogo, da odkrije nacistični obveščevalni center v industrijskem mestu Gretley. S priporočilnim pismom za ravnatelj Električne družbe v Gretleyju, naj ga sprejme v službo, odpotuje Humphrey Neyland iz Londona. Med vožnjo v vlak se zaplete v pogovor s klepetavo mlado ženo nekoliko sumljivega obnašanja.

Tako se je končal najin pogovor. Zaprla je oči, porogljiv nasmeš pa ji je še zmeraj igral na ustih. Njeno še ne prebrano vizitko sem spravil v žep svojega telovnika in stisnil glavo v težko zimsko suknjo z občutkom, da sem svojo nalogo v Gretleyju slabo začel. Imel sem občutek, da nekam drsim. Prav je, da se človek, še preden prispe v kak kraj, vživi v vlogo, ki jo bo moral tam igrati, toda ta žena, ki ni neumna, ki pozna vse ljudi v mestu in najbrž govori dvanajst ur na dan, me že pozna kot nerodnega lažnivca in, kar je še slabše, kot skrivnostnega človeka.

Ali je kdo izmed sopotnikov poslušal najin pogovor? Oba mladeniča sta bila še zmeraj zatopljena v branje, močič rdečih lic